

ДЕШАР
Гаьнара баьхкача студентий хьалхара Ia

16

БАЗАР
1200 сом даьккхача хьонках, тахан 900 сом доаккх

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№3 (12630)
Саькура бутт,
1 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера «Сердало» газета «Сийлен хьарак» яха орденна

НАЪХА ХЪАШТАШ
Бокъонаш лораерашта, кердача квартирий дьоагIаш дIаделар

5

ГИШЛОШЪЯР
Наьха хьашташ кхоачашдарах бола болх тоабеш латт вай мехка

7

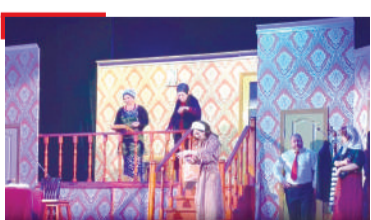
ДИН ХЪЕХАМ
Наьсарерча дешархошца, кхетаче дайихьар дийшача наха

8

КХЕРАМЗЛЕ
Кхераме йоаца газ

9

ТЕАТР
ПалгIай драмтеатро керда беламе спектакль гойтар

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Россе къаман проекташ

Кхаь юртарча бахархошта лаьрхIа, дарбанче хьайийллай республике

4

**ВЫБОРЫ
ПРЕЗИДЕНТА
РОССИИ**
15-17 МАРТА 2024

**ВМЕСТЕ МЫ СИЛА –
ГОЛОСУЕМ ЗА РОССИЮ!**

ЦИК.РФ

ГалгIай кьаман цIихезача виIий Завзганакъан Идриса 128 шу дизарга

Карарча шера вай дез-дергда, гIалгIай пачча-хьалкхен 100 шу дузаш хилар. ГIалгIай пачча-хьалкхе хьакхоллаш, цунна керте лаьттар, цу тIехьа кьахьийгар цун хьалхара кулгалхо Завзганакъан Идрис вар. Тахан цу цIихезача, гIалгIай кьаман визза воI волаш хьавенача цун 128 шу дизад.

Идриса да вар халкьа хьехархо, из хьехаш вар Наьсарен лоаман ишколе, цига Завзганакъан Идриса яькххар юхьанцара ишкол. Завзганакъан дезале дешар чIоагIа лоархIае дар, цо дIахо дийшар Владикавказе реални училище, цул тIехьагIа Москверча юртбоахама институте деша эттар из. Цун вахар - из да дешаро лерттIа саг веш хилара дола масал», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас.

Октябрьски революци яьнначул тIехьагIа хьакхеллача Лоаман республике, Завзганакъан Идрис чурча гIулакхий наркома декхара ш кхоачашдеш, Централни исполнительни комитета кулгал деш хиннав.

1924 ча шера аьтинга бетта ворхIлагIа дийнахьа, ГалгIай автономни область хьакхеллай, цун керте эттав, чIоагIа оамал йола, аьннача дош дола, ший кьам дезаш вола Завзганакъан Идрис.

Цу дарже волаш, 5 шу совгIа ха яькхай цо, бакьда политико кхостабаьча баланна юкьеболх цун дезал а. Ший фусам-наьнаца Жанеттайца цьхана из лоац НКВД болхлоша. 1938 шера цун валар хилар, Шолжа-ГIалий тIарча набахта.

Цун деррига вахар хиннад денал, майрал, нийсхо гойташ; ший кьаманна мутIахьа волаш хьавоагIаш вар из. ГалгIай кьаман эшаш а дикагIа дола вахар цунна дала гIерташ а вар.

Дала эша ма болба ГалгIайченна Завзганакъан Идрис санна бола кьонахий. Дала гешт долда цунна!» - яздаьд ший телеграм-оагIон тIа ГалгIайчен Кулгалхочо.

ТIема операцен доакъашхошта, болх бе моттигаш Iалашъергья республике

Султиганакъан Йоакъап

ТIема операцен доакъашхошта эшаш дола гIо деш хургба республикан хьакимаш. ОМС доакъашхошта, иштта кхьболча оагIон болхлошца Наьсаре дIайихьача кхетаче из белгалдир вай мехкадас Ке-

ламатанакъан Махьмуд-Иаьлас. Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Яндаре вахача Китенакъан Б. хьоахадир, тIема операцен юкье хинна цIабаьхкача наха балха моттигаш Iалашъера гIулакх. Аз

дIаях шуга, Даьхен гIулакхаший са ца кходеш, лаьттача бIухоех цаI болх боацаш, эшаш дола новкъостал доацаш вусаргвац, аьнна!

Россе президента Путин Владимира белгалдир, вайна юкье эггара чIоагIагIа лархIа безараш, Даьхе лораеш лаьттараш хургба, аьнна. Даьхен

гIулакх арабаьннараш, эггара хьалхарча мугIаре латтаргба!» - аьлар вай Мехкадас, цу хаттара жоп луш.

Республика кулгалхочо дийцар, тIема доакъашхой деша безам болаш хуле, уж раьза болчча моттиге деша, болх бе аьттув лургба царна, яхаш.

«Кавказ» яхача федеральни наькъя тоаде дезаш диса 6 км доазув, укх шера тоаде лерхI

Коазой Мадина

ФКУ «Кавказ» яхача федеральни наькъя оагIон кулгал деша Лукашик Александра, республикан пачча-хьалкхенна хьалхалаттача Сластенин Владимирца, мехкарча машина наький министерствон кулгал деша Хаматхананакъан Батыраца, иштта кхьболча мугIарерча болхлошца кхетаче дIайихьар вай Мехкадас. Кхетаче дувца оттадаь керттара дош дувзаденна дар, «Кавказ» яхача наькъя тоаде дезаш диса 6 км доазонца. Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болхлоша.

Ши шу да из моттиг тоаеш латта. Къаьстга цу наькъя тIа дукха авареш хилар бахьан долаш, ма хулла сихагIа, дикача боараме из болх йисте-баккха аьнна тIадиллар ре-

спубликан кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас.

«Теша лов; из дош кхы

вай дувца дезаргдац, аьнна. Тхоай оагIорахьара эшаш дола гIо дергда оаха, никъ тоабеш боахкарашта. Йил-

лача хана, боагIаца боараме тоабеш латташ хила беза никъ», - белгалдир Мехкадас.

ГалгӀайчен Кулгалхо хилар Эбарга-Юртарча «Йоакхо» яхача берий цӀагӀа-интернате

Курскенакъан ИбрахӀим

Мехкада Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьла ваха хилар Эбарга-Юртарча «Йоакхо» яхача берий цӀагӀа-интернате, цига йистедаьннадар «САФМАР» яхача наьха хьашташ кхоачашдеш йолча Гуцаранакъан Михаила ганзо дӀахьош хинна балхаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетата ГалгӀай Республикан Кулгалхочо.

Керттера теркам цига тӀабахийтар, даар кийчдеш йолча моттига, из я 500 квадратни метр совгӀа. Цу проекта чуйоагӀаш, кьаьнара плитка а хийцар, чура балхаш даь-

хар, фо чудоагӀа моттиг кийчир, газ хьачуйоагӀаш йола турбаш хийцар, йовхал, ток хьаялар тоадир, кчаца кийчбе керда гӀирс ийцар. «Йоакхо» яхача интерната кулгалхочун гӀончас Доврбиканакъан Маликас шийна хетар аьлар, балхаш йистедаларах.

«Тхона из доккха новкъостал да, оаха сатийсадар цунга. Моттиг безаме хургйолаш дола хьалаш хьакхеллад», - аьлар цо. Мехка Кулгалхочо ший оагӀорахьара баркал аьлар Гуцаранакъан Михаила, цо иштта новкъостал дарах дувцаш. Цо белгалдир, керда хьалаш хьакхолларо таро хулийтаргья берашта укхаза даха, иштта хьалхадаьккхар, хьадаь-

даьнна лораде, аьнна.

Кьаьстга Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас белгалдир дерига а хила деззаца боараме хоза, нийса хьадаь хилар, цу юкье Роспотребнадзора, ци ялара кхерамзлен, кхьйолча организацеша мах оттабаь хилар а чулоацаш. Цул совгӀа, мехка Кулгалхочо хьоахадир, хиш цендеш йола моттиг хилча дика хургьяр, аьнна, из хаттар цо дувцаргӀа ГалгӀай

Республикан энергетикан, вахара-коммунальни боахама министраца Лоалахой Ахьмадаца.

Махъмуд-Ӏаьлас белгалдир, таханарча денга цена хий хилар ерригача республиканна эшаш да, из цахилар воча оагӀорахьа латкъаш а да, аьнна. Иштта дийцар берий цӀагӀа-интернате леш долча берий могошалах лаьца, цул совгӀа, цига болх беш болча наха фу

хетт а хайра, ценхаштта интернат тоаярах. Могаш доацаца берашта эшаш дола хьалаш вӀаштӀехьадахар, юкьяра вахар тоадара ца хилча даргдоацар да.

Белгалдаккха деза, Гуцаранакъан Михаила «САФМАР» яха ганз хилар бахьан долаш, «Йоакхо» яхача берий цӀагӀа-интернате уь балхаш дӀадахьа таро хилар.

ДӀадахача шера шоаш баьча балхах дийцар МВД

Курскенакъан ИбрахӀим

2023-ча шера шоаш дӀабахьача балхах дийцар МВД. Цу кхетаче дакъа лоацаш хилар вай Мехкада Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьла. «Денал, яхь, нийсача хӀаманца лерхӀам болаш хила веза МВД кьахьегаш вола саг. Иштта хиннад массахана.

2023-гӀа шу цьаьккха кхоачамбоацар доацаш дика дӀадахар. МВД болхлоша дӀазза кхоачашдир шоай декхараш, дикача оагӀорахьа хьаькхар цар шоаш», - белгалдир вай Мехкадас. Нах боабеш дола унзара гӀулакх дика лаьгӀденнад - 46,7%, дегӀа човнаш еш дола хатараш 31,2% кхоачаш лохденнад, ший доалахьа доацаш саг дӀавигар - 67%, хӀама лочкьяр - 28%. «Укх шера дӀабахьа безар боккха болх ба.

РФ президента хоржамаш - эггара керттера болх. Иштта ГалгӀай паччахьалкхе хьакхелла 100 шу далар да дӀадахьа дезаш. Дог тийша ва со, укх декхараш а иштта бехжтокхаме, боагӀача боараме вайцига дӀахьоргда аьнна», - белгалдир вай Мехкадас.

Санкт-Петербурге сийленг оттадергда, Ленинград мукъайоаккхаш хиннача галгӀай бӀухошта

Султиганакъан Йоакъап

Санкт-Петербурга губернатор хьаллаьцар Ленинград лораеш хиннача ГалгӀайчен бӀухой сийна сийленг оттадар, яхаш, дийцар «Сердало» газетата ГалгӀай Республикан цигарча викалаша.

«Беглов Александра хьал-

лаьцар вай парламента, Ленинград йоаккхаш хиннача республикан бӀухошта сийленг оттадара дош», - йоах хоамо. «Оаха доаккхал ду вай мехкахоша, цихеза шахьар лораеш, моастагӀчунна духьалъэтта, денал гойтарах. Россе дерригача кьамий исторен чуйоагӀаш хургья цар цӀераш, царна карагӀдаьнна!» - аьлар

ГалгӀайчен кулгалхочо Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас, цу лоархӀамеча денех ше дувцаш.

«Вай турпалхой цӀераш малхайоахаш, цу тайпара сийленг оттадеш хилар чӀоагӀа лоархӀаме да. Цо дицдолийтаргдац Сийлахь-боккхача Даьймехка тӀем тӀа лаьтгарий тӀема истори, цар цӀераш»,

- аьлар ГалгӀай Республикан Халкъа Гуллама кулгалхочо Тумхой Мухьмада. Белгалду, республикан парламента кулгалхо керте вола викалаш цу кхетаче дакъа лоацаш хинна хилар. Цар, Ленинград моастагӀчо го баь лаьтгачара мукъаяьккха 80 шу дизара хетадаь, зизаш даькхар сийленгаш тӀа.

Саькура бутт юкьекхоачаш; керда, зламига автобусащ новкъя яргъя

Султиганькъан Йоакъап

ПалгГай мехка 2024 шера саькура бутт юкьекхоача; керда, зламига автобусащ дIайолалургъя болх бе, нах дIа-юха кхувлаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага минпромсвязе.

Керда автобусащ болх бе йолаяларга хьежаш ба, тайп-тайпарча юрташка баха нах. «Сердало» газета корреспондента техкар, уж автобусащ наькъя ялара йола ха малагIа я, ше ПалгГай Республикан промышленноста, таьрахий дегIаахар министрствон транспортни комплекс дегIайоалаяра отдела кулгалхочунца Маслаков Константина кьамаьл деш. Цо яхачох, вай республике хьакхача езаш я 78 зламига йола автобусащ, уж болх бе йолалургъя, карарча шера саькура бутт юкьекхоачаш.

«Ханз укх сахьате, царна эшаш дола каьхаташ кийч-деш, регистраци еш бола болх дIахьош ба. Цьхьадолча боахамашца из болх чIоагIбара йола ха эшаш хул. Цу министрствон кара даларе, хьогге а уж араьянна хургьяр болх бе. ДухкагIа социальнo дIачIоагIьенна маршрутш я оаха чулоацараш, гаьна ядача юрташка бахаш бола нах массаза а цу транспорта раьза хургболаш, иштта республикан кхьча шахьарашца, юрташка цар бувзам лелабергболаш», - аьлар Маслаков Константин.

Керда автобусащ юкьейларах, нах дIа-юха кхувлаш йолча транспорта болх аттача баргба, тешамерIа а хургба.

Машина мотор лургба, аьнна; зуламхочо Iехававь вай мехкахо

Султиганькъан Йоакъап

«1-12» яха машена мотор лургба, аьнна, вай мехкара вахархо Iехававь зуламхочо, 80 эзар сом ахча дIайица. МВД болхлоша тахан лохаш ва из саг.

«Полице болхлошка латкъя венача сага дийцар, машена мотор божкаш ва аьннача, Андрей яхача сага 80 эзар сом ахча дIатIатессад ше интернете гIолла, бакьда ахча дIайица зуламхо вайна дIававьнна, машина мотор боацаш ба.

МВД болхлоша тохкаш латт из гIулакх. Iаьдала болхлоша хIара денна кхайкарал деш латт бахархошка цу хьакхьеьа. Боккьал а ма лелае малашб ца ховча нахаца базар, уйла еш, фийла хила!

Ма Iехайта шоаш зуламхошка! Тийшаболх хиннабале, ма хулла сихагIа кхача Iаьдала болхлош болча!

Россе къаман проекташ

Кхаь юртарча бахархошта лаьрхIа, дарбанче хьайийллай республике

Курскенаькъан ИбрахИм

Кхаь юрта бахаш болча наха лаьрхIа, дарбанче хьайийллар вай мехка. 222 млн сом ахча дIадахад из хьаль-ярга. Дарбанче хьаеллача дакъя лоацаш вар вай мехкада Келаматанькъан Махьмуд-Iаьла. «Унахциено» яхача къаман проекта гIолла, ПалгГай республике-ра унахциенон хьал тоадара тIехьа йолча федеральни проекта гIолла дIабихьар из беркате болл. Мехкара унахциенон гIулакх меттадоаладара тIехьа; баьккха боккха, лоархIаме гIа ба из. Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болхлоша. Дарбанче хьаелларца, даькъялабийцар Мехкадас цу чу кьахьега дезаш бола болхлой.

Белгалдир, унахциенон хьал тоадара тIехьа кхеллача проекташ вай мехка мах баьваргвоацаш доккха гIо даьлга. ЛаьрхIа доккха баркал аьлар Мехкадас, из дарбанче хьальеш гIо деш мел хиннарашга. Республикан кулгалхочо дийцар, унахциенон хьал тоадар эггара лоархIамечарех цаI долга, кьаьстга чIоагIа хьаллаца деза из гIулакх мехкарча юрташка. Кердача дарбанчеша аттача хьа боаккх лорий болх, боагIаца боараме дIакхоачаргъя наха еш йола терко. Дарбанчен моттигашка хьожаш чакхваьлар Мехка-

да, лорашца кьамаьл деш техкар, малагIа молхаш я эггара чIоагIа эшараш. Берий лорашца дийцар, таханарча хана берий унахциено лораяр эггара керттерчарех долга.

«Дега чIоагIа тоам хилар, кердача кабинеташка дIачууха лораш, лорий йижарий гIадбаха болаш гуш. Из дарбанче хьаеллар чIоагIа доккха дика да вай мехка, кьаьстга ТIой-Юртарча наха. Лораш, цигара бахархой даькъялабувц аз цу хозача гIулакхаца. Федеральни оагIонгара кхача доккха совгIат да из вайна», - белгалдир Мехкадас.

Хьайийллача дарбанчено гIо дергда амбулаторно-поликлинически оагIорахьа, иштта унахошта дарба деш бада моттигаш я цига. Терапевтически унахошта лаьрхIа - 30 моттиг, дега лазараш долчарна лаьрхIа - 5 моттиг, вешта аьлча, 100 совгIа унахо тIаэца йиш йолаш ба уж дийнахьа. Цу дарбанченна чуйоагIа ТIой-Юртара лорий амбулатори, фельдшерско-акушерски пункт, Долакха-Юртарча бахархошта лаьрхIа лорий амбулатори, Долакха-Юртара фельдшерско-акушерски амбулатори, ГIайрбика-Юртара фельдшерско-акушерски пункт. Иштта дарбанче я маьхий

детташ йола кабинеташ, вакцинацена лаьрхIараш, берий, боккхийчар царгаш тоаеш йола моттигаш, ток увтгаеш, узи йоаккхаш, кизга увтгаеш йола кабинеташ, лаборатори. «Земски лор» яхача паччахьалкхен программага гIолла дIабихьача балхо 100% тоадир, массайолча дарбанчешка эшаш мел бола лораш хулийташ дола гIулакх. Тахан ТIой-Юртарча дарбанче болаш ба унахой лазараш тохкаш, гучадоахаш эшаш мел бола гIирс: ФЦМ-Барс яха кизга увтгаду аппарат, узи йоаккхараш, царгий лорашта эшараш, дего болх мишта бу тахка ховраш, иштта кхьараш а.

Шолже хасап деча наха а дулх дохкараша а болх мишта бу хьежар

Курскенаькъан ИбрахИм

Шолжа-Шахьаре шозлагIа а хьежар дулха кхача лоаттабечана нахага хила доагIаш дола каьхаташ дий, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгГай паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

ПалгГайчен хьалхара вице-премьер Йовлой Мухьмад ваха хилар, Шолжа кхалерча юртбоахама базар тIа. Из хьежар, дулх дохкача тикашка доагIаш

дола каьхаташ дий.

«Тхо ха дезаш да, вай бахархошка дохкаш дола дулх кхераме доацаш, дикал йолаш дий. Иштта мара вIаштIехьадаргдац из болх лертгIа вIашагIболла, тIахьожам лоаттабарца тешамерIа хургба из», - аьлар цо.

Хьежачул тIехьагIа белгалдаьлар, хьалха цу тайпара болх дIабихьарах дикал лакхье таро хиннилга; укх наькъя каьхаташца нийслуш хинна кхоачам боацараш кIезигагIа дар.

«Блокадера маькх» яха ерригача Россе болам дIабихьар Шолжа-Шахьаре

Султиганькъан Йоакъап

Шолжа-Шахьаре дIабихьар, ерригача Россе моттигаш чулоацаш бола «Блокадера маькх» яха болам. Из хоам «Сердало» газетата бир шахьарерча администраце.

«Вахара политиках болча оагIон болхлоша дIабихьар «Блокадера маькх» яха болам. Бахархошта дIадейкъар цун истори дувцаш дола каьхаташ, бирсача тIема шерашка дIаекъаш хинна маькха чIегилгаш елар наха», - йоах тхогарча хоамо.

Белгалде деза, Ленинграде баь хиннача гонна юкье дакъа лоацаш вай мехкахой а хиннилга. Блокадера маькх цар бIаргашка, дегашка яха йисаяр, цар мел йоаккхача хана.

Нева яхача хи тIа улла шахьар фашистех лораеш, уж цигара бохабьараш вай боккхача мехка исторе баха бисаб, цIаккха бицлургбоацаш.

Бокъонаш лораерашта, кердача квартирий дIоагIаш дIаделар

Султиганькъан Йоакъап

ПалгIайчен бокъонаш лораеча болхлошта, иштта ПалгIай Республике гIолла йолча чурча гIулакхий министерствон салоIаш барашта а хIанз болх беш барашта а, цар дезалашта кердача квар-

тирий дIоагIаш дIаделар, яхаш, дийцар «Сердало» газетата республикан МВД.

«ЛаьрхIа кхетаче йолаш, ПалгIай Республике гIолла йолча МВД министра заместителя декхараш кхоачаш деш волча чурча гIулакхий

полковника Николаев Романа, даькъала а бувцаш, кердача квартирий дIоагIаш дIаделар царна», - аьлар бокъонаш лораерий вицалаша.

Ше къамаьл деш, цо белгалдир, министерствон кулгалхоша шоашта могоар ду, вахара хьалаш хилийтара, денна дош

кхоачаш деш, бокъонаш лораерий вахар тоадара терко еш, аьнна.

Цу кхетачен берригача доакъашхоша, шоай балха новкъостий даькъалабийцар; ираз, аьттув, могошал хилар ловш.

Хий тоадеш, баьхкар болхлои

Султиганькъан Йоакъап

Илдарха-ГIалий тIа хин турбаш лийлха моттиг тоаеш баьхкар, цу гIулакках кхеташ бола къаьхегамхой. Из хоам «Сердало» газетата бир хица нах Iалашбарча бектокхаме бараша.

«Хин кIеж низ болаш хиларах хьахинна хатар да из, кертерча насосий станце. Цьхайолча моттигашка бахархой цьхан юкья хий доацаш баьIар», - йоах тхогарча хоамо. Сиха оарцагIбаьннача болхлоша, тIагIа болх беш, меттадоладир цигара хьал.

Йоккха юкь ялалехь, ерригача моттигашка дIа-хьа кхоачаргда хий.

Магасерча 10-ча микрорайоне, шоай доолахьа цIенош дарий цьханкхетар кхолла лаьрхIар

Султиганькъан Йоакъап

Магасерча администраце гулбенна хилар, шахьарерча 10-ча микрорайонера бахархой. Дувца оттадаь кертгера дош дувзадenna дар ТСЖ хьаьхолларца, хIана аьлча из цахиларах дуккха кхоачамбоацараш нийслу шахьаре. Из хоам «Сердало» газетата

бир шахьара администраце болхлоша.

«Бахархошкара касткаста дехараш кхоач тхога, цу муIарера болх тоабе, аьле. ВIаштIара даьча цIеной гIулакх боагIача боараме дIагIоргдолаш, геттара эшаш оагIув ба из. Бахархоша мел дувчачунга ладийIа, дук-

кхача хIамай зем баьккхар оаха. Белгалде деза, администраце болхлои, бахархойи цьхана болаш, бувзам лелабеш мара из гIулакх ма хетта дIагIоргдоацилга. ДикагIа долча хьалага кхоачаргда вай, цьха барт болаш, из оагIув хьаллоацаш хуле», - аьлар шахьара да волча Орцханаькъан Зайта.

Шахьарерча моттигий, бераш гуллуш долча спорта доазоний санитарни хьал лорадеш хила дезилгах хьоахадир цига. Квартираш йолча цIеношка бахача наха хьалхадаьккхар, эггара хьалхарча арIагIа тоае еза шахьарера моттигаш белгалъеча, дакъа лоацаш хила, аьнна.

Турпалхой мохк

«Сердало» газета дакъа а лоацаш, ГалгӀайче дӀайолаеннай Даьхенцара безам совбаккхара йола проект

ГӀазданаькъан Ахьмад

Республике дӀайолаеннай «ГалгӀайче-турпалхой мохк» яха Даьхенцара безам совбаккхаш йола проект. Цун доакъашхой ба «МагӀалбик» яха тохкама тоаба, Нижегородски областа «Боарз» яхача кагирхой юкӀара тохкама цьанкхетар, «Сердало» яха къаман юкӀара газет. Из проект вӀашагӀйолла дагадехар, дукха ха йоацаш ГалгӀайчен кулгалхочунца Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлаца, Даьхе бахьан байнарий цӀераш малхаяхара йолча «Россе тохкама болам» яхача юкӀара общественни болама моттигерча отделене кулгалхочунца, «МагӀалбик» тохкама тоабан кулгалхочунца Дзейтанаькъан Бесланаца кхетаче йолаш.

«ГалгӀайчен турпалхой цӀераш меттаотгӀаяра йола йоккха керда проект хьаеллар дӀадоладелар мехка кулгалхочунца Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлаца кхетаче хинначул тӀехьагӀа. Цу кхетаче къамӀа деш, белгалдир дукха дика гӀулакхаш карагӀдаьнна, политически, юкӀарча, паччахьалкхен балхаш тӀа белгалбаьннача турпалхой цӀераш малхаяьхача, уж дагалоатгӀаеш хилча бакъаьхадар, аьнна.

Вайна дика хов, Советски Союзу, Российски Федерацие турпалхой мел ба. Бакъда, сайга республикан Кулгалхочо, мел ба вай политически а паччахьалкхен а юкӀарча а даькъ тӀа цихеза, белгалбаьнна хиларах лакха цӀераш еннараш, аьнна, деннача хаттара са дала жоп хиланзар. Цудухьа Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас белгалдир, Даьхен турпалхой бицбе йиш йоацилга, цо хьалхадаьккхар, цу тайпара лоархӀаьме йола тема республикан ишколшача деша дагӀаца берашта юкӀе, тӀема-патриотически кхетам балара клубашка, юкӀарча моттигашка тохкаш хила езилга», - аьлар Дзейтанаькъан Беслана.

Цу тайпара, мехка кулгалхочо хьалхадаккхарах, из лоархӀаьме болх дӀаболабе лаьрхӀар гӀалгӀайчен тохкамхо-

ша. «МагӀалбик» яхача тохкама тоабо, шийца цьхана «Боарз» яха тоаба а йолаш, дӀайолайир «ГалгӀайче-Даьхен турпалхой мохк» яха керда проект. Цу юкӀедаьлар «Сердало» яха гӀалгӀайкъаман юкӀара газет, тохкамхошта долча новкъостала.

Проекта доакъашхоша, шоашта могоар дергда ца йоагӀаш йицъь турпалхой цӀераш меттаотгӀаяра, массайолча салолача моттигашка, сийлен улгаш тӀа, урамашка цар цӀераш хургӀйолаш, уж бицбергбоацаш. Из проект иштта хьаллаьцар ГалгӀайчен юкӀарча палата, из кхоачашгӀяро таро хулийтаргӀя цу юкӀе ший дакъа денарий цӀераш ГалгӀайчен бахархошта дӀайовзийта.

Вай кхувш йоагӀаца тӀехьенна дика масал хинна дӀаоттаргда, турпалхой цӀераш кердаяхар, уж йицӀаяр. Кагирхошта гургда, массайолча хана, ГалгӀайче яхь йолаш, денал долаш, юкӀарча гӀулакха эшача, шоай низ-хьинар дӀалургдола нах хиннилга. Из хланзарча кагирхошта лакха кхетам балара дика масал да, царна бовза беза, шоай зӀаьмига республика бахьан долаш, доккхий гӀулакхаш карагӀдоалаш, цох доаккхал деш, шоай мохк лорабеш, из безаш баьхараш малаш хиннаб.

Проекта чуйоагӀаш, хланззе а хьалхарчар цӀераш йовзаш я. Царна юкӀе я Медунов Сергей Федоровича, тӀемхочун, хургволча КПСС Краснодарски крайкома хьалхарча секретара, СССР сомий, баьцдадарий боахама министра заместителя цӀи. Из ваьв 1915 шера Слещовская станице (карачча хана ГалгӀай Республикан Шолжа-шахьар). 1973 шера Еригроссе социалистически яхь дика толамаш дахарах, паччахьалкхенга ялат а лаьтгара хьайоаккха продукци а йохарах болча балха хьалха лаьтта декхараш тӀехдика кхоачашдарах СССР Лакхехьарча Совет Президиума Амарак С.Ф. Медуновна еннар Социалистически Къаьхьагама Турпал яха цӀи. ГалгӀайчен вахархочунна елар «Марси жӀови» яха дошо майдилг, Ленина орден. Андроповски оалача, партийни болхлой дӀабоахаш хиннача ханашка, Ме-

Медунов Сергей Федорович

Виноградов Иван Иванович

дунов С.Ф. Краснодарски крайкома парте секретара балха тӀара дӀаваоккх, бакъда цул тӀехьагӀа цунна баь бехк юабоаккх. Тахан Сергей Федоровича цӀи лелаю Краснодара цьхан урамо.

Лоаца вахар хилар, дерригаш а 40 шу мара ца доаккхаш, Виноградов Иван Ивановича. Из ваьв 1922 шера Слещовски станице (Шолжа - Шахьаре). Моттигера вахархо колхозе болх беш вар, ший хьаьнала къаьхьегаш воаллар из, вай мехка унзара тӀом тӀабоагӀаца хана. Хьалхарча тӀема денешка, из тӀем тӀа вахар, визза бӀухо волаш.

Днепр бахьан латаш хиннача хана, дика бӀухо хилара оамалаш шоаш ма ярра белгалъялар Виноградов Ивана СССР Лакхехьарча Совет Президиума Амарак, 1944 шера аьтинга бетта кхоалагӀаца дийнахьа, «Хьалхашка оттадаь тӀема декхар дика кхоачашдарах, моастагӀчунна духьалъоттарах» гварде сержанта Виноградов Ивана Советски Союзу Турпал яха лакха цӀи елар, Ленина орден а «Марси жӀови» яха медаль а луш.

Том йистебаьнначул тӀехьагӀа, Иван Иванович ший хьамсарча мехка юаваоагӀа. Ше валлалца цӀена къаьхьегаш, башха терко шийна ца ехаш ваьхар. 1963-ча шера турпалхо дӀаваьлар...

Ший хьалхара гӀа баьккхабар ГалгӀайче, Слещовске (Шолжа-Шахьаре) ваьча Харланов Иван Степановича. Из ваьвар 1908

шера ардара бетта ворхӀлагӀаца дийнахьа. Цига ялх шерара ишкол а яьккха, Буро тӀа болх беш вар из. 1929 шера из вахар РККА амал де. 1941-ча шера, Буро тӀара тӀемхой-гӀашлой ишкол а «Выстрел» яха курсаш а йита, Харланов Иван, денал гойташ, латаш хул моастагӀчох.

Цо, немцашта карагӀоргӀоацаш, лораю Москва, Сталинград, Курске лаьтгача тӀем тӀа а латаш хул. СССР Лакхехьарча Совет Амарак, 1943 шера ардара бетта 16-ча дийнахьа подполковника Харланов Ивана Советски Союзу Турпалхо яха лакха цӀи елар Ленина орден а «Марси жӀови» яха мадильг а луш.

Говзал караерзаяь бӀухо хилар Иван Степанович. ТӀом йистебаьнначул тӀехьагӀа цо йоаккх М.В. Фрунзе цӀерагӀа тӀема академи, дӀахо Советски Эскара мугӀарашка ший гӀулакх дӀахьош а хул из. Из велар 1972 шера оагӀой бетта 11-ча дийнахьа, дӀавеллав Москверча Головински кашамашка.

ЗӀамагӀволча политрукагара инарал-лейтенантага кхаччалца сийдола тӀема никъ дӀабиьхьаб ГалгӀайче ваьча кхьча вахархочо, Дороднов Пётр Владимировича, из ваьв Слещовске (карачча хана Шолжа-Шахьар).

Киеверча къаьстта болча тӀема куран тӀа из амал деш волча хана, тӀабера Сийлахь-боккха тӀом. Къилбаседа-Малхбузехьехьарча фронте, моастагӀчох

латаш хул из; денал, майрал гойташ. Цунна лакха паччахьалкхен совгӀаташ лу, царна юкӀе я ЦӀеча Седжъан орден, Сталинград лораярах йола медаль.

1943 шера, хургволча инарала М. В. Фрунзе цӀерагӀа РККА тӀема академи йоаккх, 1956 шера - К. Е. Ворошилова цӀерагӀа Лакхара тӀема академи.

ТӀом йистебаьнначул тӀехьагӀа а, из дукхача моттигашка болх беш хул, масала, Приволжски, Забайкальски тӀема курашка кулгалхо волаш а дукха къаьхьег цо. Из кхелхав 1999 шера аьтинга бетта 21-ча дийнахьа, дӀавеллав Москверча Троекуровски кашамашка.

Кхувш йоагӀаца тӀехьенна бовза безаш ба вай турпалхой, царна карагӀдаьннар дицде йиш яц, къаьстта цунна бехктотхаме ба тахан бахаш бараш. ДӀаяхача заман чухьа хиннад, яхаш, цар гойта денал дицдаь вай дӀадаха йиш яц. Цу наьха денал, майрал саг ца тешшал чӀоагӀа хиннад, вай кхоане лораеш лаьттаб уж моастагӀчоа духьала.

«ГалгӀайче - турпалхой мохк» яхача патриотически проекта доакъашхоша хьакхайкадаьд, цу нахах болча дагалоаттама никъ дӀабахьара шоаш кийча хилар. Из вай кхувш йоагӀаца тӀехьенга дӀакховдабе лаьрхӀа шоаш хилар. Уж тешаш ба, кагирхошта Даьхенцара безам совбаккхаш кхетам балара аьттув цунца хиларах.

ЦӀерца дувзаденаьнача хатарех, дийцар МагӀалбикерча администраце

Коазой Мадина

ЦӀерца ювзаеннача кхерам-зленах дувцаш йола кхетаче дӀайихьар МагӀалбикерча администраце, МЧС болхлоша дакъа лоацаш.

Из хоам «Сердало» газетага бир МЧС зарбан болх лелабераша. ДӀадахача шера цӀерца дувзадена хиннача хатарех дийцар кхетаче. МагӀалбик-

Шахьаре, МагӀалбика кхале 153 моттиг хилар цӀи яьнна, ши моттиг газ ийккха яр. ЦӀерца дувзадена хатараш эггара дукхагӀа МагӀалбик кхале хулаш хьадоагӀа, укх тӀехьарча шерашка.

Цу гӀулакхо паргӀата битач МЧС къаьхьегамхой. ОНД, ПР клгалдеча Котанаькъан Ахьмада белгалдир, цӀерцара хатараш ара шелал этгача дукхагӀа долга. Цунга хьежжа, бахар-

хошца массахана бувзам лоаттабеш, дӀадувца деза, шелал этгача согах йолча хӀамаех мишта лоравала веза.

«ЧӀоагӀа доккха гӀо дергдар цу хӀаман тӀехьа цӀи яьлча хоам беш долча гӀирсаша. Геттара чӀоагӀа эш уж хала боаккхача, массахана бӀарг тӀалоаттабе беза нах бахача цӀеношка», - дийцар МВД ви-калаша.

Наьха хьашташ кхоачашдарах бола болх тоабеш латт вай мехка

Султиганькъан Йоакъап

Тайп-тайпарча хьале болча наьха хьашташ кхоачашдара бола болх тоабеш латт вай республике. Ха яхача, дега могошал эшаеннача наьха гулакхага хьожаш хургйола моттиг тоаеш латт МагIалбике. Из хоам тха «Сердало» газетага бир мехкарча кабиню.

«Вай къаман юкъе массахана даьржа хиннад, ха яхача, дега могошал эшаеннача нахага дика хьажар, цар хьашташ кхоачашде гIертар.

«Демографи» яхача къа-

ман проектага гIолла хьаеллаш йола из моттиг накъаяргъа МагIалбике кхале бахача бахархошта», - йоах тхогарча хоамо. Наха эшача хIаманга хьожаш хургба цу моттиге, цул совгIа, чIуле ца доацаш бисарашта баха моттиг хургъа.

ООО «Кит-Строй» яха гишлошъяра балхаш деш йолча моттигера къахьегамхой ба из болх дIахьош боахкараш. Йовхал лу моттиг тоаеш, ток чIуоллаш, тхов туллаш боахк уж. Вахара хьал атта доацача наха, дуккхача шерашка йовхал, паргIато, сатем луш латта езаш моттиг я из, бокъонца тоаяь ялча.

Хин юхе нувхаш кхийса моттиг гучаяьлар Эккажкьонгий- Юрта

Коазой Мадина

ГIалама гулакках йолча министерствон болхлоша дIайихьача рейдо гучадаьккхар, Кен яхача хих дIакхеташ долча Бари-Эли оалача хин гонахьарча моттиге, бокъо йоацаш, нувхаш кхувсаш хилар. ГIалама тIахьожам лоаттабу нах ба тха газетага из хоам бераш.

«ГIалама гулакках йолча министерствон къахьегамхоша 8000 гIод техар Эккажкьонгий-Юртарча администрацен кулгалхочун, из хIама бахьан долаш. Гулакх прокуратуре чуденнад, хIаьта ГIаьдало оттаяьча статья (1 д., 8.42 ст. КоАП РФ) бектокхаме оз администрацен кулгалхо», - дийцар тхога ГIалама тIахьожам бераша.

Цар дийцачох, цу мугIарера болх цар дIабахьа лерхI республикерча ерригача моттигашкарча хин йистощка, цар доазонаш тохкаш.

«Культура» яхача ден юкъе дакъа лоацаш хилар, цу оагIон вай мехкара кулгалхо

ГIазданаькъан Ахьмад

Къамашта юкъерча гойтамкхетаче «Росси» аьнна Москве ВДНХ вIашагIабеллача балха юкъе дIахьош да «Культура» яха ди. Цига дакъа лоацаш я вай культуран гулакках болча оагIон кулгал деш йола Лаьнанькъан Залина.

«Цу кхетаче кертера болх дIахьош хиннар яр «Культура: вай кхоанара вахар» яха сесси. Даькъа лоацаш яр Росс паччахьалкхен кулгалхочун гIонча йола Голикова Татьяна, Росс культуран гулакхех йолча министерствон хьалхалатта Любимова Ольга. Культуран оагIон гулакхаш доаржадарах, из болх ма хулла тоабарах дийцар кхетаче», - дийцар «Сердало» газетага вай мехкарча цу оагIон болхлоша.

Культуран гулакха дукха къахьегаш хьабоагIа нах гулбеннабар цига. Росс культуран оагIон кхоане мишта хила еза, иштта йоаржае езача кердача проектх дийцар цига.

Укх шера 279 дезалхо малхаваьннав, бераш деча керттерча моттиге

Коазой Мадина

2024-ча шера бизза боацача бетта 279 бер малхадаьннав вай перинатальни центре. Царна юкъе 138 кIаьнк ва, йиIигаш - 141, шода даь бераш долаш кхо дезал ба. Из хоам бераш ба паччахьалкхен зарбан болх лелабераш. Вай мохк, нах бебарга диллача, хьалха хиннаб массахана.

Бакъда тахан вайцига бахаш болча, 7, 8 бераш хIара дезале долча Палестинерча нахага хьажача, ала догъотт вай кхалнахага, иштта дола хьал хьаоттаде деза вай мехкарча хIара дезале а.

«Дезалхо малхавалар хам баьваргвоаца Даьлагара совгIат да. Дезал - вай кхоане. Барт болаш, яхь йолаш болча дезало дукха дикаш доаржаду, шоай къаман юкъе. Тахан вай боккхача мехка дикка гIо ду дезалашта, чIоагIа дега тоам беш да из гулакх», - дийцар перинатальни центра керттера лор йолча Хутенаькъан Мадина.

Белгалде деза, дIадахача шера вай къаманна 7 910 дезалхо тIакхийтилга. Царна юкъера 4 072 кIаьнкаш бар. йиIигаш - 3 838, шода даь бераш дар 75 дезале, хIаьта цхьан дезали кхолха даь бераш делар Дала. Къам дебара гулакх теркалдича, 3-ча моттиге латт вай республика.

Хьайбай лораша кIалхардаьккхар акха жIали

БIарахой Муслим

Шолжа-Шахьара вахархочунна корадир, чкъаьрий лувцача сетках яьча боанго лаьца, хи йисте улла акха жIали. Из цунна тIанийсвеннача хана, жIали леш лаьттад. Оакхарех дог лазаш волча моттигерча вахархочо сиха Шолжерча хьайбай лорий станце дигад из, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан хьайбай лорий урхаллен зарбан болх лелабераша.

«Акха жIали тхо долча хьадоаладаьча хана, башха дика садоахаш а дацар. КIезиг-кIезига доагIаш, хьаметтадера из. ЖIали геттара низ дIабаьнна дар. Дарба дарах новкъостал хилар цунна», - аьлар хьайбай лора Марзбиканькъан Аюпа.

ХIанз жIали дахаш да ше кIалхардаьккхар волча, из дIахеца лаьрхIа вац моттигера вахархо, хIана аьлча лерттIа метта ца деча лоархIавац из.

Унахцено лораяра тѣхья я, кагирхой гѣулакхех йола КОМИТЕТ

Гаьгенаькъан Марина

Шоай лоӀаме гѣулакх дера-ша, спортсменаша вѣаший хаттар-жоп луш къамӀал дергдолаш, кхетаче йир кагирхой гѣулакхех йолча вай мехкарча комитета болхлоша. Из хоам «Сердало» газетага бу цигарча викалаша. Пайдане долаш, хилар из вѣашагӀкхетар. ХьӀашаша дийцар, спорта никъ дѣхьош шоай вахаре мел нийсденнарах, догьӀкхаш ихача деноех, иштта кхьдарех а.

«Кѣлхарвалар» яхача ганза хьалхалаттача Саганькъан Микаила дийцар, хѣара денна шоай дегѣаца болх беш, наркоманех тоабенна дѣабахарех. «Чингиз» яхача спорта клуба кулгалжочо Бѣарахой Дѣабраила моллагѣа хѣаман тѣхья эшаргдола масал гойтар царна.

Чакхенаькъан Рахьима вахаре дукха хѣамаш хезар гулбеннарашта. Чемпиона белгалдир, унахцено лораяр мел лоархѣаме да, из эшаенна хиларо деррига «Кѣлдутилгах», - белгалдир кагирхой гѣулакхех йолча комитета болхло волча Хантиганькъан ЗӀылмахас. Тайп-тайпара хаттараш дола викторина дѣаийхьар цига. Масала, эггара йоккхагѣа йола комар, эггара къаьнагѣа йола шахьар, иштта вай гербаца дувзаденараш а.

Котбаьннарашта делар, шин дийнахья «Ѣарамхи» курорте салагѣа аьттув луш дола сертификат.

Наьсарерча дешархошца, кхетаче дѣаийхьар дийшача наха

Бѣарахой Муслим

Дийшача наха Мержой Адама, Малсаганаькъан Мухьмада кхетаче дѣаийхьар, Наьсарерча №4 йолча ишкола 8-11-ча классашкарча дешархошца. Из хоам «Сердало» газетага

бир ишколерча болхлоша.

Дийшача наха берашта хьалхадаьккхар, мел лоархѣаме да хѣара сага вахаре нийса, цена никъ лелабар, харцача хѣаманна юкьецаахар. Гетгара кѣоарга дийцар, интернете гѣолла дув-

лача зуламах. Эхь, эздел лорадеш, боккхийчар сий деш, цар яхачунга ладувгѣаш дѣадолхе, харцача наькъ тѣа даргдац шо, аьнна, хьехам бир Мержой Адама.

Къаракъи наркотикаши Дала цъхьатарра хьарам лаьрхѣа, саг

ше леладедох тувлавеш, зулам долгах дийцар цар. Даьла Элчак (Даьлера салам, моаршал хилда цунна) яьхкача хозача оамалех дийцар берашта.

Белгалде деза, иштта дѣакхухьача кхетачеша кагирхошта боккха пайда лулга.

Бокьо йоацача моттигашка хьалъеш йола гѣишлош юха дѣаюахаргья

Султиганькъан Йоакъап

Илдарха-Гѣалий тѣарча прокурора суде чубенна-ча лоткъамах, бокьо йоацача моттигашка хьалъеш йола гѣишлош юха дѣаюахаргѣолаш я. Из хоам «Сердало» газетага бир тѣахьожам болхлоша.

«Шахьарерча прокуратурас теркалдир, Дѣабагѣанаькъан оалача урам тѣа, бокьо йоацаш, гѣишло хьалъеш латташ хилар. Хѣаьта администраце, бокьо йоацаш дѣахьоча цу балха еш духьале яц», - белгалдир мехка прокуратуре. Из деррига ѣаьдала оттаяь бокьонаш цалархѣар да.

Цунга хьежжа, Илдарха-Гѣалий тѣарча суде каьхат дѣахьийтад, цу гѣулакха духьала бе боагѣаш бола болх дѣахьо, аьнна. Судо из каьхат дѣатѣаийцад, бакъдеш, хѣанз прокуратуро тѣахьожам бергба цу гѣулакха.

Студентий ди дездир политехнически колледже

Бѣарахой Муслим

Ѣарапенаькъан Ювсапа цѣрах йолча политехнически колледже, дездир студентий ди. Гуйран денз, цѣай долга хоалуш дар кол-

ледже. Цу гѣулакха лаьрхѣа йолча зале, гулбелар хьехархойи, студенташи, салагѣа дагахья. Из хоам «Сердало» газетага бир дешара моттигера. «Тайп-тайпара яхьаш, спортивни а кхьодола а

ловзараш чакхдаьхар зале.

Шоай начѣал хьагойташ, кхолламцара кхоачарле йовзийташ, бар студенташ. Хоза салагѣа аьттув баьлар массане», - йоах тхогарча

хоамо.

Белгалде деза, колледжа студенташ иштта йола кхетачеш дѣакхухьа массахана кийча хулилга, из болх цар чѣоагѣа разза болаш бу.

Кхераме йоаца газ

Газлах лорабала Юмабу дешархой

Газданаькъан Ахмад

«Кхераме йоаца газ» яхача боламга гюлла, Наьсарерча газпрома болхлоша кхетачеш длакхухь дешархошца. Царна хьалхадох, газзаарча бувзамах, лораде дезарех. Цу урокшакка гюлла бераш Юмаду газзаара хламаш хатар хургдоаца тайпара лелае, хлама ийккхача эггара хьалха де дезараш хьалхадох.

«Из болам дахьоча юкьа, 800 совгала вола дешархо чулацав цунна юкье. Кхувш латтараш газзаца нийслуча хатарех лорабе герт тхо, царна ха дезараш хьалхадохаш», - дийцар

«Сердало» газетага «Газпром межрегионгаз», «Газпром Наьсаре газ лоаттаер» яхача моттигашта кулгал деш волча Льянанаькъан Элберда.

Берашца кхетачеш длакхухьараш ба газзаара гулакх дика довзаш бола болхлой, цу моттига кулгалхо. Бераш кхетаргдолча тайпара, цар длаэцаргдолаш, хьалхадох деррига. Тахан яьржача тайп-тайпарча газзаарча хламаех лорале, царцара бувзам нийса лоаттабе Юмабу уж цу балхах болча говзанчаша. Берашта деззаца тайпара, паргата, хоза длайолх урокшаш.

Тахан дешархошта хов, газ ийккха, цли яьнна хатар хилча,

эггара хьалхагала де дезар фуд, мичаьара оарц деха деза. Иштта йола кхетачеш, тахан латтача хана, чоагала лоархлеме

я, хлана аьлча моллагала тайпара хатар ийккхача, корзагбаьнна ца удаш, де дезар довзаш, хила беа дешархой. Наьсарерча № 1

йолча гимназе длайхьар Наьсарерча газпрома кулгалхоцо цу тайпара урок. Укхаза цар Юмадаьраш хьалхарча клас-сашка дешаш дола бераш дар. Берашта дийцар, цлагала газа хьаж йоагаш хилча, йоагаш латта газ цьаьхха длаййча, фу де деза. Иштта царна хьекхар, газ сага вахаре мел лоархлеме я, мел эшаш я дувцаш дола мультфильм.

Льянанаькъан Элберда дийцар, газзаарча болхлой декхар мехкахошта газ лоаттаерца дувзаденна долга. Цул совгала, хатар ийккхача, лалаьмате чехка оарцаггьухаш уж болгах. Элберда берашта хьалхадоккхар, хатар хинна хлама хилча, 04 (шаьсарерча телефонах), 104 (мобильни телефонах) диспетчерашка чехка хоам дабе безилга. Урок йистеяьлча, из деррига длаяздаь латташ дола кьахаташ дийкьар берашта.

«Иштта урокшаш длакхухьаро берий цу оаглонцара кхетам лакхбу. Моллагала тайпа газзаара хатар ийккхача, шоай фу де деза ховргда царна. Тахан чоагала лоархлеме да из, хлана аьлча газзаара хатараш касткаста нийслу вахаре», - дийцар тхога Льянанаькъан Элберда.

«Газпром межрегионгаз», «Газпром Наьсаре газ лоаттаер» яхача моттигаша, 2012-ча шера денз, хьабахьаш ба газзаарча кхерамзленах дувцаш бола болам. Газзаара хатараш ма хулла кезигагала хилиьтара тлехьа, эшаш бола чоагала лоархлеме болх ба из. Ценошка, квартирашка бахача наха довза деза цу оаглонцара лоархлеме дараш. «Кхераме йоаца газ» яхача боламга гюлла, бахархошта хьалхадох, бокьо йоацаца тайпара газ длачу-хьачу ехкар соцаде дезаш хлама долга. Бахархошца бувзам лоаттабеш, лора деш да газзаца хоттаденна лоархлеме дараш.

Кагирхой Даьбла духьа гулакх де Юмалу

Габьенаькъан Марина

Палгалайчен кьонача волонтераша дакьа лаьцар дешара программа хьаеллача, укх бляьсти уж хургба Соче длаяьхьа лерхлача Еригроссе волонтерий фестивале дакьа лоацаш, - аьлар «Сердало» корреспондентага Палгалай Республикан кагирхой гулакха йолча комитете.

«Кьона, хьинар дола нах Юмабар лоархлеме да. Мехка эггара чоагалагала сатувсаш йола Еригроссе кагирхой фестиваль длаьборгья, 2024 шера тешола бетта цьхоалагича денгара ворхлагича денга кхаччалца. Цудухьа накьайолаш я дешара программа.

Кьилбаседа Кавказа федеральни университетте кагирхоша дунен тайп-тайпарча мехкашкара дола профессионаьни хаттараш дла-юха дийкьар», - аьлар кьонаба-

рий гулакхех бараша.

«Цу тайпара йоккха кхетаче длаьхош, из болх бов-

заш бола лоамхой эшаргба.

Тха декхар да дика говзал цигара хьаэцар, из кхета-

че длаьхош гладылла декхар

лертгала кхоачашдар», - аьлар дешара ишкала цьхан до-

акьашхоцо Пюлданаькъан

Ислама.

«Ша бижа зама» яха мультфильм галглай меттала даккха лерхI вай мехка

Гаьгенаькъан Марина

«Ша бижа зама» яха мультфильм галглай меттала доаккхаш, болх дIабахьа лерхI вай мехка кастта. Из хоам «Сердало» газетага бераш ба, из болх бе дагадехараш.

«Ихсан» яхача дикача гулакхий ганза чуйоагIача «Бовзаш боацараш» яхача къаман проекта доакъашхой таханарча хана цу гулакха эша актIраш лохаш ба, царех цхьабараш корабаьб ала а мегаргда.

Эггара керттердар – актIраш цIена, шаьра галглай мотт ховши лебеши хилар. Цул совгIа, хIара актIра оаз малагIча таржаме товш я хьожаш, хоржам бе беза. АктIраш хоржаш бола болх дIахьоргбар ва цIихеза галглай йозанхо, журналист Матенаькъан Илез. Адрес: Наьсаре, Московски урам, № 35», – дийцар тха газетага проекта доакъашхоша.

Белгалде деза, «Ша бижа зама» яха мультфильм 2002-ча шера Крис Уэдж яхача режиссIра арадаьккха хилар. Массанена из чIоагIа дезаденна хиларах, кхы а пхе тайпара дIахододар арахийцад мультфильма.

Аьхки 3 дрон эца лерхI Iалама гулакхех йолча министерствос

Коазой Мадина

«Шоаш гIетташ ярий оагIув» яха къаман проект я, вай мехка болх бе йолаенна. Цу проектага гIолла, хьунашта лакхера тIахьожам лоаттабергболаш, дронаш эца лерхI министерствос. Из хоам тха газетага бир цу моттигерча зарбан болх лелабераша.

«Ахкан тIехьарча бетташка Iалашье лаьрхIад шоаш гIеттараш. Уж чIоагIа эшаш я хьунагIа цIи яьнна моттиг хьаьхокхара, хьун юкье моллагIа бокьо йоацараш леладераш гучабахара», – белгалдир министерствон болхлоша.

ДIадахача аьхки цIи ца йоалаш, паргIата хилар вай хьунашка. Хьун тIахьожам лоаттабераша чIоагIа лоряду, бокьо йоацаш, хьу хьокхаш дола гулакх. Iаьдала бокьонах доагIаш дола гIодтокхаргда из тайпара хIама деш хоавенначо.

Галглай драмтеатро керда, беламе спектакль гойтар

Гаьгенаькъан Марина

такль.

Наьсарен-Шахьара культуран цIагIа драматический театра начIал долча режиссIра Iахилганаькъан Фатимай керда болх гойтар, яхаш, дийцар «Сердало» газета корреспондентага. Из яр «Маьрнанеи ялх нуси» яха спек-

«Хьажархой таро хилар цкьарчоа галглай дезале кхача, цигарча турпалхой цатоамаш, дагабоалламаш довза. Цу беламе спектаклаца керттердар дар, цIа ший чIоагIача бедоалладе Iемача наьнах лаьца дувцар.

Мишта вIаштIехьадаьннад ялх воI, цар истий, 41 бер цхьан тхов кIалха долаш баха? ХIана дIайиду нанас шийга цIагIа мел волча сага алапи, мишта вIаштIехьадоал кердач несий из деррига хувца. Цу хаттаршта доагIа жоп корадергда хьажархошта, режиссIра Iахилганаькъан Фатимай

беламеча балхага хьоже. Таханарча заман несий юхь ловзаш я Ами Амер. Цун турпалхо Зара цIагIарча кхалнаха юкье белгала я. Кердача несо, ший цIен-даь фусаме ца эшаш леладу хIамаш юстардоахаш хиларал совгIа, хIаране вахар а аттача доаккх», – аьлар культуран болхлоша.

Республике бицбац къаман драматургаш

Гаьгенаькъан Марина

Iаьлий-Юртарча культуран цIагIа дIайихьар цIихезача поэта, прозаика, драматурга Чакхенаькъан СаИда кхоллама наькъа хетаяь кхетаче. Из хоам «Сердало» газетага бир из гулакх вIашагIделлараша.

«Дуккхача йозашка гIолла вовз наха Чакхенаькъан СаИд. Хьалхара боккха толам баккхар цо 1963-ча шера «Дошо боагIий» яха роман язьярца. Цхьан юкья цо къаьхийгар «Сердало» газета редакце литсотрудник волаш. ТIехьарча шерашка, цун керттера редактор

волаш а ха яьккхар цо. Иштта цо болх баьб книжни издательствон, «Лоаман Iуйре» альманаха редактор, Галглайчен культуран министр, йозанхой хьаким волаш.

Гулбеннараша йийшар цун Казахстанера хала вахар, цига текха Iазап дувцаш йола бай-

таш. Дукха къаьхийга, литературни вахаре хьинаре болх беш ваьха саг хиннав Чакхенаькъан СаИд. Берашта бовза беза иштта бола къаман нах», – дийцар культуран цIен исбахьален балха кулгалхо йолча Йвойлой Хаде.

Наха талазар деш, беш хилац кхом

Транспортаца нийслуча халонех

Гарчакханаькъан Сали

Дукхача наьха, вай заман чухь, шоай доалахьа машинанаш я. Уж цар хилар дика а да. Гуйрийна нах балха ухача хана, гла-буц миссел бе-бе машинанаш йолхаш хул, нах шоаш къахьегача моттигашка длакхоачабе герташ. Духхьал Магасе хьалчу мел йода машин доккха хлама да, царца кхувл ишколе болхараш, университет баглараш, тайп-тайпарча моттигашка балха бараш. Сигалара седкьий даргарде хьежадий шо цлаккха? Халкъа багахбувцамо яхачох, уж дерригаш дагарде низ кхьача сагах ча хул.

Уж мо мара дагарьюлургьа цар вай мехка столице хьалчу мел йода машин. Уж ецаре, цар тла мел багла нах юкьарча е, вешта аьлча, йаьдала транспортаца балха баха безаш баларе фу хургдар?! Боккха кегар хургбар-кх. Шелг миссел шоай доалахьарча машинанаш нах балха длакхувлашехь, хлара Гуйрийна наькъа йистошка, Магасера-Эккажкьонгий-Юр-тара-Наьсаре кхаччалца дукха адам латташ хул, деша а балха а даха арадаьле. Къаьстга из сурт гуш хул, 8 сахьатагара 9 сахьатага кхаччалца.

Таац наха автобусаш а «газель» а. Хлана? Водителаша шоаш яхачох, автобусаш тишгьеннай, царех цхьаяраш влалла ара ца йоалаш сайцай, лелараш каст-каста йох. Цунна тешал деш масеьх масал доаладергда аз. Хьалха Наьсарера Магасе а цигара юха а ухаш автобусаш яр ца! Центркаматзе глolleи вож Эккажкьонгий-Юрта глolleи. Хьалхара маршрут влалла хургйоацаш длакьайлай. Шоллагчох лелаш кхо автобус яр, уж Эккажкьонгий-Юрта глolleи чакхьаьле йолхар: 1 – водителаш Гаьгенаькъан Мухьмад, Иленаькъан Хьасан; 2 – водителаш Гаьгенаькъан Мовсари Ахьмади; 3 – Иалбакханаькъан Кьурейш. Сов тишгьаларах, йохарах, тлеххьарьяр даимленна сецай, кхы аряргйоацаш, «пазик» яр из. Шоллагйоло «пазик» бегаш ягача чархашца лелаш санна, егталуш лел, шерчий вордах тара. Укх тлехьарча хана, шозза чура нах наькъ юккье йоабьаьх цу тлара, кхы длахо ца йохалуш: цкъа оаса хьаьдай аьнна, шозлагла – автобус длаяйна, хьал ца лоталуш. Кхыча дешашца аьлча, лерттла цу кхьа автобусах лелар ца! мара яц, из а цкъаза ехе, йоацаш хул. Из хлама водителий бехках да ала могоьргдац сона, хлана аьлча автобусаш геттара тиша я. Цул совгла, масеьх бетга хьа ца луш гоаду ишта а доккха доаца цар алапи. Цкъа цхьан водителаш дув биар сона; бларчча бетга пхи бля тума хиллал хлама тхоай цлагла чу

ма дихьадац аз, аьнна. Хлаьта вокхар дувцачох, бетга доагла алапи цхьачар 4 бля, вокхар 6 е 7 бля тума мара хилац. Аз-м тамаш ю цу тишача автобусаш тла цу алапех болх беча нахах, иштга къахьегача доккха къонахчал деза.

Дукха нах ба, юкьарча транспортаца Гуйрийна балха ухаш. «Университет» яхача останокера Наьсаре болхаш, дикка хало ла езаш хул цар. Гуйрийна 8 сахьат даьлча йодаца автобуса чу доаллаш хулар-м, бларга ца дайча саг тешаргвоацаш, хлама да. Хьалкхесса кий меттел, лаж йобож а моттиг хилац цу чу. Аьшка клопилга чу дашадехка чкъаьрий санна, тела латта безаш хул цу чура истий а мехкарий а. Цкъаза царна юкье дов эккхаш а моттиг нийслу, хьалтла ца боалалуш бисараша глар еш.

- Даьхдовла!
- Готлехьашкадовла!
- Шортга моттиг ма йий цига!
- Водитель, мичахьа хьалтлаховшабе воалл хьо уж нах, ког йооттабе моттиг мичай укх чу?!

Уж а кхы дукха а къамаьлаш хоз араьра хьачудеш а чура длаарадеш а. Цхьайолча останокеш тла латта нах бутта а буташ, даяха езаш хул автобус, сов йиза хилар бахьан долаш. Кагий нах, кхалнахах длацахьекхабалар духьа, Готлехьашкабаьле длаовтт, цхьабараш влалла хьалтла ца ховшаш бус.

Маршрутни таксеш е, вешта аьлча, «газель» ма йий лелаш, ала тарлу цхьаволча сага. Цу юкьа (бархинега ийс даллалца) кхоачам болаш хилац уж а. Цхьабараш, кхы дачуховша моттиг йоацаш, уралатташ болх царца. Дийнахьа-м нах сов дукха хилац, амма Гуйрийна балха длакхачале, дикка нерваш йоае езаш хул магасхой. Цхьабараш цу сурта кхы сатоха а ца меге, таксешца длаух. Таксеш а хьалха мо дика лелац Магасе. Гуйрийна е сайрийна кьайле хул цар офисаш а. Хьалха телефон длатехача, машин езар аьлча:

- Даяйт, - хулар луш дола жоп.

Хланз, дукхагла йолча хана, хьахозар да:

- Хланзарчоа машин я-м яц.

Киранди хьатлакхьача, Магасе автобус ярга влалла догдаха а дезац. Хьалха хиннар дладаьннад. Еррига автобусаш салолаш хул. Хланад из, аьнна хьаьтгача; водителаша луш дола жоп тайп-тайпара хул. Цхьанне оал:

- Хьал-ю бига нах клеизига хул цу дийнахьа.

Шоллагчох оал:

- Новкъа латташ ца! е ший саг хилча, цар фу бехк ба, къа деций цу наьха, длабаха хлама йоацаш, ара латта безаш хул-кх уж.

Аз кхетадечох, цу дийнахьа план йиц, аьнна, совцаьий Магасе уха автобусаш. Иштга доагора а автобусий а кхом бе боакх АТП хьакимаш. Наха талазар а деш, беш хулий из кхом? Сона хеза хлама дац из, вайцига мара. Сенах оал аз талазар? Нагахьа санна саг шийлача лай сахьата е кхы а дукхагла ара лоаттавеш хилча, талазар да из-м, йийтта из саг ю ца вулле а. Иштга латташ ший нерваш юь, шела-ло клавут, лазараш хул. Цул совгла, гулакхаш юкьагла дус. Кирандийнахьа балхара цлагла болча наьха базар тла баха, йоагача-йодаца баха, веннача-ваьннача баха безаш хул. Хларанега мичай «мерседес», «бемв», «патриот»... Уж йоацараш ба-кх цу ара латтараш.

Дукха ха яр со кирандийнахьа ара ца воала. Хланз дладахача салолача дийнахьа, лакхе хьоахьяьча останокера хьал миштад, транспорт мишта лел, магасхой хьашташ мишта кхоачаш-ду хьажа лаьрхлар аз. «Дзурдузи» яхача останокера со длакхьача, йийлла латташ яр шаккха ни. Кулгаш докьадаларго йохьяьчул тлехьагла, шоаш длакьовлалуш яц цун налараш, кулгара длакьувла езаш я. Ийс а даьнна, итглагла сахьат долча хана, цхьа саг вацар останокера. Наха хов, цу хана арабаале а, шоаех машин кхетаргйоацилга; цудухьа, кирандийнахьара шоай гулакхаш а дите, цлагла багла. Дукха ца говш, хьагулбала болабелар нах а: ца! кхьоь, итт... Амма уж длабига гучайоалаш машин-м яц, е «газель» а е «мазель» а. Тхо латташ цхьа ах сахьат даьлча, маргара йоера йизза «газель». Лакха саг ураотталургвоацаца машина тла а хайша, ахаш йоховша моттиг йоацаш, длабахар. Вай оамал миштай аьлча, машин хьатлаеча, хьалхарвар малав, тлехьа тлавенар малав хьожаш яц. Ни! хьа ма йийллинге, думена тлакхьача циск санна, ше-ше хьалхагла чуха герташ, тлавод налара. Из оамал йолаш ба къаьстга вай юкьера ха йола а ха яха а кхалнах. Йиза латтаца машина водителга, шортга корак хлама а теха, хетт аз:

- Кирандийнахьа дика лелац мотт сона шо.

- Цу маглахьа кхы а ши машин я, пхийтта минот юкье юташ лел тхо, йоагларгья шоана укх сахьате, - йоах водителаш.

Латт тхо масеьх саг. Из йоялехь, йий доалахьара машин сецар сона, водача кхаччалца со длавида ловш. Эггара хьалха тлавера, тхоца останокера лаьтта зламига саг. Хетаргахьа, такси яр цунна хьаена хиннар:

- Со Наьсаре йочувода хьона, машин а хьаенай, хьаволле

оаха длавуьгаргва хьо, - дийхар цо.

- Баркал хилда. Сага хьежаш латт со, - аьнна, длавахийтар аз из эздий зламига саг.

Латт тхо. Маршрутни такси, хила баха кхера мо, йина длаяьннаяр. Юхе къона кхалсаг латтар. Цхьаннахьа кхача сагота яр из. Амма машин йоаглаш яцар. Готлехьийккха, сецар цхьа клай машин. Чуягла кхалсаг хьалтлаяттар водителаш:

- Наьсаре водаш вий хьо, тхо а да цига долхаш? Оаха длавуьгаргва хьо.

Из а, хьалха длаваха зламига саг санна, баркал аьнна, длаяхийтар аз. Ара шийла яле а, дикка йовхал луш дар вай къаман юкье иштга эдел долаш, наха гулакх де кийча болаш кагирхой хилар. Шортга длатлехьаьнна длабахача боалар уж, царех баккха бехк а бацар, хлана аьлча уж а шоай цхьаца гулакх долаш, арабаьнна болхаш хиларах. Со Сурхо тларча ишколе балха волга ховш вар кхоалагла сона сеца саг. Кор ю а дийлла, хьакхайкар из:

- Сурхо тла воаглий хьо?

- Баркал. Тахан Наьсаре ваха веза са, - аьнна, длавахийтар аз кхоалаглар.

«Газель» хланз а йоацаш я. Цу юкьа къамаьл хотгалу са лакхе хьоахьяьча кхалсагаца.

- Кхо шу даьннад со укхаз а яха, - йоах цо. - Кирандийнахьа цкъа лерттла автобус енаьц укхаз а. Кхыча деношка а хала лел, чархаш во я тха, яхаш, хул дукхагла йолча хана. Маршрутни таксеш а йоацаш хул, нах клеизига ба, яхаш. Карца а цигахьарча кхыча юрташка а хьалгьа «газель-м», кхо саг мара чу ца вагле а, шоай ханнахьа длаьйолх. Хьо дла хлана ваханзар, хьайна соцаьча машинанашца? - хетт цо сога.

- Транспорт мишта лел хьажа безам болаш араваьнна со тахан, - ях аз.

Дукха ца говш сецар цхьаькха, Магасе вахача сона вовзача сага машин.

- Чуводаш, хьо бларгавайна юхавийрзав со, - йоах цо. - Хьа-чухал, аз длавуьгаргвар хьо.

- Цхьан сагага хьежаш ва со. Баркал, - ях аз.

- Машин длаьйига хьайна тлаккха, - сона гулакх де герт къонах. Халла длавахийта вийзар из; латта везаш бахьан да са, аьнна.

Юххера, хьакхьяьчар «газель» а, са хинна дешархо вар лехкаш хиннар. Чухайша йодолхаш, хетт аз цунга:

- Дукха хлана гов шо?

- Пхийтта минот юкь хила еза тхона юкье, - йоах цо.

- Со латта-м цхьа сахьат даьннад, - хьакхайк соца къамаьл даь кхалсаг.

Водитель йистхилац. Хов цунна кхалсага дувцар харцо йоацаш долга. Цу кхалсагал а

20-30 минот хьалха денз, лаьттар со Наьсаре ваха герташ. Тлаккха аз останокера яьккхар цхьа сахьат ах сахьат хила мегаш ха яр-кх. Кхы а къамаьл хилар са цу водителаша.

- Кхыча шахьарашка вахе хулий хьо, республикал ара-хьа?

- Хул Шолжа-Глаллий тла, Буро тла...

- «Маршруткаш» тла хьалтлахувша нах, аргла лаьце, хьалхагла хьатлавенар хьалхагла дла а водаш лелий цига?

- Шолжа-Глаллий тла вайцига санна лел, тлаха аьттуь баьннар хьалхагла длаводаш. Цхьайола шахьараш я «маршруткаш» юкье ворхI минот мара юкь йоацаш лелаш, цига арглагла длаьйтте, тлахувш машина тла.

Кхы а дукха дийцар оаха транспорт а из вайцига во леларах а. Хланад из иштга, машинанаш йоацилга да из? АТП коа длачуваьлча, цхьан оаглорахьа хьальоттаяь латт Москвера хьалйоалаь 10 йаьха автобус. Клеизигагла дале а, кхо шу да уж латта. Ерригаш лелаш а яр, хьалйоалаеч хана. Бакьда царех ца! вай юрташка, шахьарашка леланзар. Цхьаболча водителаша яхачох, уж йаьха я, хьаерзае атта дац. Вокхар яхачох, солярка доагадеш я уж, дукха ахча дладода доагорга. Автобусаш йаьха хиларах-м, уж хьаерзаеш валла везац, гобоахаш леларгйолаш хьаоттае еза маршрут, наха гулакх де шоаш боакх. Сона хеташ, уж цалелара бахьан укхаз дукхагла хулаш долча зенца дувзаденна да, цар солярка дукха доагадарах. Юха а ала лов, кхом беш мича хул, наха талазар а деш. Цу иттнел совгла, керда шу хьахулаш хьалйоалаь кхы а 16 автобус латт АТП коа, хланз а аряялант. Уж ювцаш латта ах шу да. Латташе а, ара а ялале, йохкайла мегаш я уж а.

Йайхача, дукха мах болча машинанаш тла багача хьакимашта хац, малагла хало лов цу ара, останокеш тла латтача наха. Куро йаьдала машена корак арахеье, е йайха е шийла йоацаш, длатлехьаьле длаболх уж. Цхьайолча хана влалла доацаца гулакха а хехк цар уж йаьдала машинанаш: шоай истий базар тла кхувлаш, бераш ишколе длакхувлаш, кхы а дукха хул цар гулакхаш-м. Уж глаш лела беза яхац аз, цу ара латтачар уйла еш хила беза уж - из да со ала гертар. Укхаз дагадох цхьа эрсий кица: «Ше визачоа, массаварг а виза хет». Царна фу хет хац сона, бакьда нахага цар бахьар-м бала ба; длабаха, хьабаха, базар тла баха, балха баха лерттла влштлехьа ца доалияташ. Дала диканца чакхдоакхалда транспортаца вай мехка этта хьал!

Догцџена ваьха саг

Озанаькъан Салмана 120 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

Озанаькъан Исмаџала Салманах язде безам а болаш, бакъда язде лоархџа а ца веш, дикка ха яккхар аз. Из дувзадenna дар итгаш болча йоазанхоша, критикаша, журналисташа цох дукха дийца хиларца, цудухъа хала дар, керда дош леа, из хоаставе, е цун вахарцара хџанзалца йовзаш ца хинна оагџув лаха, гучаяккха. Хџаьта а цох дош ца аьлча џеваланзар, дикача сагах массаза ала хџама корадоагџа. Амма сай йоазув кхычарех тара а ца доладеш, цъьан вџашагџкхетаргара дџадолада безам ба са.

1996-ча шера дар из. Исмаџала Салман волча вахар со, Гойганаькъан Сипсой Іаддал-Хъамиде 100 шу дизарга статья язъе, аьнна, дехар де. Цу хана «Наьсарен оаз» яхача газета корреспондент вар со. Къаьстта из волча вахара баьхан дар, цкъа-дале, гаьна воацаш ваьха, цун лоалахо из хилар, шозлагџа-дале, Салман воацар, из дагавоагџаш, дийна саг виса цахилар. Салмана цу хана 92 шу даьннадар. Дошлакџий-Юрта кхаччалца гџаш вахар со. Зџамига волча хана денз, сона бовзаш бар Наьсарера цу юрта бода эггара лоацагџа бола никъ. Эгџаьха уллача Аьлтий-Юртарча атагџа ваха, Наьсар яхача хин тџехваьлар со. Хџанз хьалха уллача балам тџагџолла хьувзаш урагџбодача наькъа гџонца гув тџа вала мара везацар. Из Дошлакџий-Юрт яр.

Коани дџатетта чуваьлча, ков хьалха хиннар санна доацаш, кџеззига эргадаьлча санна хийтар сона. Со укхача хиннавар 70-гџа шераш чакхдоалаш. Аьтгехъара хьатџадаь керда цџенош дале а, даим Салман ваьха къаьнара цџенош дагџаш дар. Ковна гаьнагџарча оагџорахъа, пхорагџа хьалаттар уж. Царна хьалха кизга уйче хиларах, коа чуваьнна саг цу сахьате бџаргагора цџагџара хьаьежачоа. Къаьна цџенош долчаьха бихьар аз сай никъ. Наџара дџагаргагџертача, цџагџа лела Салман вайна, гџадвахар со, бена никъ байнабоацџилга кхетадаь. Сога моаршал а хьатгта, уйча корашта кџалха латтача дџаьхача истола тџара хьаийца, къоалами каьхати хьакховдадир фусам-дас. Лерга хџама хозаш вацар из цу хана, цудухъа йоазонца де дезаш хулар цунцара къамаьл. Аьса дена гџулакх дџадийцача, къоано раьза хилар ший юртхочох дола дагалоацамаш язде. Массехк ди даьлча, юха тџаваха везар са, цо даь йоазув дџадаьха.

Хџанз а ши кулг даьсса со дџавахийтанзар цо. Эггара хьалха цо сона делар духъаша ше даь, 1923 шера аьтинга бетта 17-ча дийнахъа №4 йолча «Сердало» газета тџа кџап теа арадаьнна йоазув. Из латински алапашца даь дар. Цул тџехвагџа, со ше волча вале массехк ди хьалха хинна хџама дийцар цо. Дошлакџий-Юрта Салманах бџаргтоха вена хиннавар Москве вахаш вола адмирал В. Кругляков, цар цъьана даьккха сурт а дар поэта истола тџа уллаш. Из сурт а адмирала даь йоазув а дихьар аз се дџавадаш, наь-

сархошта из моттиг газетага гџолла дџайовзийтар духъа. 1996 шера аьтинга бетта 27-ча дийнахъа арадаьннача «Наьсарен оаз» яхача газета тџа арадаьлар «Адмиралы поэты» яхаш корта бола йоазув. Цунца дар гаьннара венача хьаьшо вай мехка-хочунца даьккха сурт а цо дита йоазув а. Фу дар фордахочо ший йоазонца аьннар? Из каьхат дџаьха дац, цудухъа деррига доаладергда аз укхача: «Хъамсара Исмаџала Салман! Тхо Москвера даькхад, Іа хьегача сий долча кџих хьона баркал алар духъа. Аз, эрсий къамаьх волча адмирала Кругляков Владимир Сергевича, цџоагџа лоархџаш да сийлахъа гџалгџай къам, из ираз долаш, маьрша дахар лов.

Іа дукха хџама даьд хьай къам а цун культура а дџагџахувлача новкъа. Хъа къаьхегам мах баь варгвоацаш ба. Сона лов, хьо ираз долаш а могаьш а хилар. Хъа вахар, къаьхегам – дуккхача ноахалашта дола масал. Аз тамаш ю хъа вахарах, цџаькха а хьо ираз долаш хилар, могаьш, болх беш хилар лов.

Хъа сий деш вола адмирал Кругляков.

27. V. 96 ш.»

Сона хеташ, эрсий эпсара дика хьагойтад, ший лоацача йоазонца, Салман духъьал гџалгџашта вайза, вийза ца Іеш; гаьнна вай мехкал араьха а вовзаш хилар.

Фу дар Салмана сона деннача, латински алапашца даьча йоазон тџа дийцар? Из, вайна ховш ма хиллара, цун берригача кхоллама юхьиг хиннай. Эггара хьалха наьна меттала цо даь, кџап теа йоазув-тџаьхехам дар из. Укх шера 101 шу дуз, из йоазув дича денз. Вай къаман культура, литература дџагџаьха доладenna хьалхара шераш хиннад уж. Хъакхелла хиннад къаман йоазув, бакъда хџанзарчоа кџеззига хиннад цох пайда эца ховраш. Из хџама теркал а деш, къонавар а къаьнавар а каьхата мотт, цунга гџолла Іилмаш Іомадара тџаьхехаш хиннав зџамигача сага. Иштта хиннад цун доккха доаца йоазув. «Гџалгџай боккхийча а кагџийча а нахага» яхаш хиннад цун корта. Деш вай из: «Эггара хьалха гџалгџай, шоай боахамаш Іо а даьхка, баха хайшача хана, цъаьккха тайпа дунен сердало хиннаьц царна юкъе. Тџаккха хьалхагџа селий моллаш хьалгъухаш, гџалгџашта юкъе, шоллагџа нохчий моллаш ухаьш хиннаб, тџаккха гџалгџаша шоаш нах нохчашкаьха деша а моллаш хилийта аьнна а бахийтаб. Уж нах, дика дешаш, дийша а баьнна, моллаш а хинна цџабаькхаб. Тџаккха уж баьде хинна бола гџалгџай, цу дин дешара тџехъа а баьнна, дунен сердалонах хџама доацаш дџаболабennaб. Царна мотташ хиннад из дунен дешар дийша саг кераста хулаш санна, хџана аьлча дешар кераста наьха меттала доландаь. Шоашта юкъерча моллаша, хьаькъал долаш волча сага шоашта школаш яьха езар аьлча а, цџоагџа раьза боацаш хулаш хиннад уж, из дийшачох кераста хулаш санна хеташ. Хџанз укх сахьате из дунен дешар гџалгџай шоай наьха меттала арадаьннад, хџанз кхерам бац царна шоаш кераста хилар, хџана аьлча из дунен

дешар кераста наьха меттала доацаш, шоай наьха меттала доландаь.

Сага ший ма хулла дунен дешар деша деза, моллагџа наьха меттала из дале а, хџана аьлча из дешар дийша саг кџоарга хьаькъал долаш хул, хьаькъал хулча долла хџама а хул. Дешалаш, гџалгџай кџантий, тџехъе дага а лаьце, дешалаш!

Озанаькъан Салман».

Юххера, фу хилар аз дихъа хиннача кертерча гџулакха. Массехк ди даьлча, юхавахар со газета цџоагџа эшаш дола йоазув кийча дий хъажа. Кулгача язъь ийс оагџув уллар дукха хџама дайнача Салмана къаьнарча истола тџа. Мехкахошта хџанзалца ца вохийтача тайпара, дагавохийтар оаха Гойганаькъан Іаддал-Хъамид, хџана аьлча цъьаннена цу дезалах цаховш дола хџамаш дар Салмана ший юртахо-чох яздаьраш. Хъаэц вай цу йоазон тџара цъа даькџилг: «Іаддал-Хъамиде да Гџаьнажа Сипсо лаьттанца хьаьнала къаьхегаш, ший кулгача даьккхача беркатах пайда эцаш, ваьха мугџарера ахархо вар. Цун нана Маьрзет эьх-сабар, эддел-гџулакх хоза долаш, дикача къонахчун санна сий деш саг яр. Из мел йовзараша, хъамсара лоархџаш, Маьзи аьле йоаккхар цун цџи. Цу даьи наьнеи дика дезал бар: кхо воли кхо йоли. Цџоагџа баргтайна, Іимерза, вџаший юхъ-эьх долаш, безаме бахаш дезал бар уж».

Машар этта, дикагџа йола ханаш яькхача, Сипсой шоллагџвола воІ Іаддал-Хъамид Аьлтий-Юртаи Дошлакџий-Юртаи юкъе доаллача доккхача ор чу (цъаьчар атагџе оал цох, хий соца а даь, цунах Іам баь, цу Іам чу чкъаьрий цухеца а, хџаьта цу ора берда тџа ягџа хьунах (дукха гаьнаш яьгџай цига хьалха) парк е а, наха цига салоІаргдола моттиг йилла а лаьрхџа хиннав. Кхы а дукха хоза уйлаш хиннай цун.

Лоацца аьлча, Озанаькъан Салман волча аз бихъа хинна никъ, газета кхолха пайда боалаш, чакхбаьлар. Дукхача йоазанхошта – боккхагџарна а къонагџарна а – юкъе хила вийзав са, айса дунен чу яккхача хана, дукха журналисташ, хьехархой, Іилманхой байзаб сона, бакъда Салманах лаьца царгара дикадар мара хаза дийзадац. Гџалгџай цъа кџаца да «Буц овлан тџара йоагџа» яхаш. Хетаргахъа, Салмана дикал а яр цун даьшкара хьайоагџаш, цар кхеваьвар из эддел, гџулакх, яьх йолаш. Уж шоаш а баьхаб шоай къамаьнна эггара эшаш болча моттиге хила гџерташ, къаман сий а, тайпан-цџен сий а лакха лоаттадеш. «Даьй исторех» яха цо язъь статья ешшалца, сона бокъонца хайнадацар мел хьаьнала, бусалба динах боакхаш нах хиннад уж. Салмана да Исмаџали поэта Озанаькъан Аьмада да Ілезе ши воша хиннав. 1885 шера уж шаккха бусалба дешар деша нохчашкаьха вахийтав. Науеррча Іусман-Хъажас хьехаш, 10 шу даьккхад цар. Цига-ра цџабаькхаб вежарий 1895 шера. 1898 шера царех цаІ Долакха-Юртеи (Исмаџал) вож Тџой-Юртеи (Ілез) имамал леладе бахаб, цигарча наха дехарах. 1901 шера Хъажџа вода Исмаџал. Цигара цџавеча, Буро

кџалхарча, тџаккха юха Долакха-Юртарча маьждигий имам хул цох. Цџаькха Хъажџа вода. Иштта хиннаб Салмана дай.

Исмаџала Салман ваь хиннав 1904 шера саккура бетта 1-ча дийнахъа. Тахан нийсса 120 шу дуз, из вича денз. Вай къамаьх болча йоазанхошта юкъе эггара дукхагџа ваьхав из. Леча хана (2002 шу) 98 шу даьннадар поэта, кхы а 2 шера ваьхаваларе, бџаьра воалар из. Цу юкъа (1904 – 2002) дукха хџама де карахдаьннад цунна. Паччаьха зама йолаш, советий Іаьдал отталехъ дуккха хьалха, деш цо шоай юртарча кхо класс йолча ишколе. Керда Іаьдал эттача, хьехархой кийчбеча кхаь бетта йолча курсашка, тџехвагџа цъьан шера йолча курсашка деш. Юххера, из деша отг хьехархой техникуме (1930). Из яккхача денз (1931), даим къаьхегаш, дешар наха юкъе доаржадеча волаш, чакхваьннав, ше валлалца йолча хана. Ишколаш-та кулгал деш, дешара тџаьхожам лоаттабу инспектор волаш, гџалгџай меттала дешара книжкаш оттадеча гџулакха ший даькъа юкъехьош, хьавенав из. Цу хана, балха воллаше, чакхийоаккх цо Кџилбаседа Кавказа лоаман хьехархой институт. 1938 шу хьатџагџахаччалца, вайна ховш да, гџалгџай алфавит оттадаь дар, латински алапаш ларде ийца. Хџанзарчох вџалла тара дацар из. Леладе хала доландаь, из хувца, эрсий алапашца оттаде лоархџ Іилманхоша. Цу тџа болх баьча комиссена юкъе хиннав Салман. Кердача йоазонца кхелла книжкаш яздеш а, къаьхег цо, рабфаке гџалгџай мотт хьехарча из тардеш.

Ший хьалхара байташ язъе из волавеннав 1924 шера. Цу гџулакх дог ца эккхаш, тесса ца дутаьш, йџаьхача заман чухъ ший байташца наха салоІам бу халкъа поэта. Хьалхара цун стихотворенеш дукхагџараш Ленинах, Даьхенах, дешарах хиннай; амма, поэт воккхагџа мел хул, дџашерлу цун тематически оагџув. Вай литературанна юкъе эггара хьалхара поэма язъьяр Исмаџала Салман хиннав. «Урдуви Тамареи» яхаш я из, цун а бџаьшу дизад. Хџаьта а, селхан язъича санна, хоза екаш, езалуш, тахан а тџехъа лоархџаьме дешаш гџеттадеш, доашхаш я из. Ишколе Іомаю поэма, дешархой уйлаш дика гучайоахаш

хул 9 классе цох деш дола къамаьл, тохкаш йола турпалхой оамалаш. Вай деношка а кегаденна да урдош дахара а телара а г'улакх. Цъханне 50 эзар лу, вададо оттадаьча беса, вокхо 150 эзар лу, кхоалаг'чо – миллион, иштта кхы д'ахо а. Болаш ба, йоI ехка, шоай киса диза г'ертараш а. Цудухъа къалуш яц поэма.

Вай мехкаочо поэмаш дукха язъ-яь: «В. И. Ленин», «Лоаман лаьча», «Абсет – халкъа йоI», кхыраш. Дукхаг'ла йола ха байташ кхоллаш яккхай цо. Цар чулоацам тайп-тайпара ба. Моллаг'ла ха йолча наха цъхатарра езалуш а, царна хъаькъал луш а я «Эздели г'ожали» яха байт:

«Хало йоацаш, атта дулуш,
Х'ама да из эздел яхар,
Адамий безам дукхаг'ла хулаш,
Сийлахь ду цо сага вахар.
Эздел лело атта да,
Бакъда сий цун лакха да.
Наха юкъе хоза доацаш,
Г'улакх да из г'ожал яхар;
Юххег'олла синпха лоацаш,
Деге дода г'ожа Iахар.
Г'ожал ийрча г'улакх да,
Ювдалала дакъа да.
Эздело даь дикахетар
Даьчун хам беш духьаллатт,
Г'ожало даь халахетар
Даьра чов еш, дег т'ла латт.
Даим эздел леладе,
Г'ожалах дег'I лораде».

Литература довзаш болча наха лакхара мах баьб цун кхоллама. Масала, Малсагананькъан Увайса Абос яздаь: «Малсагананькъан Кураза Зоврбикаеи Бекананькъан Дордаг'ла Темботациеи цъхана, эггара хьалхарча деношка денз, г'алг'лай советски литература дег'адоаладе д'аволавенначарех цаI ва Озанаькъан Салман. Вешта аьлча, кховзткъа шу даьнна Iац из наьна меттала дола говзаме йоазонаш де волавенна, советски нах шоай вахар кхы а хоздара, тоадара, адамашта а, халкъашта юкъера, адамар а, вошал а чоаг'лдара т'абехаш из хьавоаг'ла. Боккха а чоалхане а никъ баьб йоазанхочо вай халкъа литература дег'адоаладара, цунна юкъе вай заман а заманхочун а бакъдола сурт-сибат гойтара, вай заман т'ехьадисаца г'улакхашца т'ом лоттабара, уж вайна юкъера ц'ендаь д'адахара...»

Духхьал цъха Увайса Або хиннавац цу тайпара уйла йолаш. Озанаькъан Салмана кхолламах шоай дош аьннад Ахматовг'лар Раисас, Ведажананькъан Ахьмада, Гаьгенаькъан Гирихана, Дахкилгананькъан Ибрах'има, Осменаькъан Хьамзата, Хамхой Вахас, Чахкенаькъан Саида, Албохчанаькъан Мусас, Дидиганаькъан Бориса, Зангенаькъан Микаила, Малсагананькъан Оарцхос, Патанаькъан Йоакъапа, Муцолгананькъан Раяс, Сагананькъан Iалихана, Котанаькъан Султан-Гире, кхычар. Т'ехбарчо поэта 100 шу дизарга ше даьча «Халкъа поэта биографецара цъхайола оаг'лонаш» яхача йоазон т'ла аьннад: «Цкъа редакце заданег'ла вахар со, из волча. Цо болх беча цаг'ла со д'лачуваьлча, хетаделар сона, цъха ший тайпарча каьхатий дунен т'ла се кхаьчаца санна. Истолаш т'ла, пенах хьалт'еха, книжкай тархеш т'ла – масса-нахъа хоза в'ашкадаькка, нийсаг'ла аьлча, Юяькка е хьалгъэка каьхата листаш ядар. Истола т'ла справочникаш дадар – дуккха справочни литература. Къаьстт'ача истола т'ла гул-

даь дадар Iарбий меттала книжкаш. Цъхан баьссача пенах хьалт'еха йоаллар цъха ший тайпара схема. Д'аюухевахар со. Из яр йоккхача Т'аргамара хьадаьннача дерригача г'алг'лай тайпаех болча наьха даьй ц'ераш т'айола схема. Шаьраг'ла язъь яр Гарбакхах хьадаьннача тайпай (Т'арбакхананькъан, Озанаькъан, Тутайнанькъан, Осминаькъан, Угурчанаькъан, Чопанаькъан, Къулбажанаькъан...) барий ц'ераш.

Цу дийнахъа со из волча кхаьчар, имама Аш-Шафии ц'ераг'ла Г'алг'лай исламски института дехараг'ла Iарбий-г'алг'лай-эрсий дошлорг оттадеш Салман воаллача хана...»

Белгалдоаккхаргда вай Котанаькъан Султан-Гире дувцаш долча дошлорга чудоаг'ла 7 (ворхI) эзар дош. Из бокъонца яздаь ваьннавар поэт 1996 шера, цъхан юкъа арадаккха низ ца кхоачаш а илла, 2014 шера кепе т'еха арадаккхад из.

Салман вича денз, х'ара пхи шу, итт шу мел доалача хана, нах в'ашаг'т'ехе, шу оттадийя, из ди дездеш Iаьдал дар цун ший а цун къонгий а. Цу тайпарча цъхан моттиге нийсвелар х'анз а университета студент вола сои соца цъхана деша ваг'ла Котанаькъан Заьудини. Вай поэт, иллиалархо хиннача Хамхой Элмарзий Ахьмада г'о-новкъостал де ухар со цу заман чухъа. 1979 шера дар из. Т'хо пхелаг'ла курсе даг'лар. Салмана 75 шу дузача хьийхавар Хамхой Ахьмад. Машин цун йолаш яр, бакъда из д'алалла саг вацар. Заьудин водителя курсаш яьха вар, цудухъа цунга дийцар аз этгача моттига хьакъеьха. В'алла новкъа доацаш, Хамхой Ахьмад цу юбилее Дошлакхий-Юрта вига раьза хилар из. Цу дийнахъа дукха нах байзар т'хона, Салман ваь ди дезде баьккабар «Сердало» кертгера редактор Тебой Тухан, книжни издательствон директор Галай Хьасан, нохчий литературни критик Айдаевг'лар ЮшаI, йоазанхой Сулаевг'лар Мухьмад, Ведажананькъан Ахьмад, журналисташ Пхылекъонгий Ахьмад, Котанаькъан Султан-Гири, кхыбараш. Цу сарахъа со а Заьудин а Шолжа-Г'алий т'ла юадахар, къаьна иллиалархо а поэт а ийца.

Доккха дакъа юкъедихьад поэта таражамаш деш, кхыча къамех болча наьха йоазош г'алг'лашта д'адовзийтара г'улакха. Уж дерригаш дагадеха а дийца а варгвац, х'аьта а царех цъхадараш хьоаха ца дича нийса хургдац. 2018 шера «Сердало» яхача книжни издательствос кепе т'еха арадаккхад «Эрсий классика, таржам даь, г'алг'лай меттала» яха кхо книжка – кхо том. Царна юкъедахача таржамашца да Салмана даьраш а. Масала, цо г'алг'лай меттала даьхад укх тайпара йоазош: Н. Некрасов «З'ламига мужге», «Дог'лал хьалха», Л. Толстой «Пожарни ж'алеш», «Циска к'лориг», «Ломи ж'алиги», «Пилла», «Аьрзи», «Форда г'ажаш», «Харцлувр», И. Крылова «Бекарги борг'илги», «Пиллеи к'азилги».

Хетаргахъа, поэта йита еррига литературни т'ехъале биззача боараме х'анз а яйза даьннадац вай. Цунна тешал деш да, шергара шерга газетий оаг'лонаш т'ла арадувлаш дола цо даь йоазош. Дукха ха йоацаш, кепе т'еха дар цо т'ехъа т'акхувш долча ноахалашка даь васкет. Къаьстт'а цар теркам т'аоза безаш да аьнна хет сона, наьна мотт Юмабара т'ахъехаш, цо аьнна дешаш. Цул совг'ла, 2017 шера тов бетта 28 дий-

нахъа д'адоладаь, «Сердало» газете массехк номер т'ла кепе т'ехар «Сона дагадоаг'лача хана, г'алг'лашта юкъе леладеш хинна даьх диса Iаьдалаш» яхача йоазонна. Цох къаьстт'а боккха пайда баьлар аьнна хет сона даьй эздел, цар д'акхихъа никъ бовза безам болча нахъа. Укхаза дувцар саг ехар, зоахалоло нах бахар, найц чувахар, совг'латаш дахъар, нускал ц'адоаладар яха а кхыдола а вай заман кагирхошта дицлуш латга даьй Iаьдалаш. Цъхайола Салмана байташ шоаш а я васкет, хъехам санна екаш. Царех цаI я «Барт-цъхоаг'ло» яхар. Дезал бале а, юрт-мохк бале а, цар низ наха юкъе барти цъхоаг'лои хиларца мара бац. Из уйла ц'аькха а хьалхайоаккх вайна цу байто:

«Гарахъаьнна хена ткъовро
Хьазилго а соттаю,
К'еззига миха Iимад хъаро
Из д'ла-са а лостаю.
Ткъоврош шоайла барта хилча,
Дозала а сотталац,
Шоайла в'аший кхотаелча,
Уж миха а лосталац.
Иштта да нах барта хилар,
Цар барт-цъхоаг'ло цаI хуле,
Чоаг'ла хул цар шоай низ, хьинар,
Духьалгьовтт уж денале».

Озанаькъан Салманах хьабаьнна дезал а, из ше санна хьаьнала, нахаца Iимерза, тарбала ховш ба. Салман шозза саг йоалаь хиннав. Хьалхаръяр Овшанаькъан Дреса йоI Хьава, шоллаг'яр Барханой Ибрах'има Паьт'амат хиннай. Эггара воккхаг'вола воI Iаддал-Самид хиннав. Мохк меттаоттабаьчул т'ехъаг'ла, Наьсар-Керте ишкола директор волаш, болх баьб цо. Шоллаг'волча Султана 1954 шера Киргизера хъехархой институт яккхаяр. Вай Сибрера ц'адахкале, эрсий мотт, литература хъехаш хиннав из. 1957 шера ц'ла а вена, Дошлакхий-Юрта ший болх д'ахо а хьабеш вола Султан, пхи-ялх шу доаллашеь, юртарча юхъанцарча ишкола директоралла хьожаву. 1979 шера денз ше валлалца йолча хана, шоай юртарча №16 йолча ийс шера дешача ишкола кулгал деш хилар из. Султан «РФ сердалон т'ехдика болхло», «Къаьхьегаме ветеран» вар.

Мухарбика т'емхочун никъ хержабар. Из подполковника чин долаш, Дошлакхий-Юрта ваха сецавар.

Тазрет мехкарашта юкъе йоккхаг'ла яр. Iаьлий-Юртарча ишколе завуч йолаш, къаьхьегаш хилар из. Карарча хана из йоацаш я. Кхелхай 1993 шера.

Цунна т'ехъа Шахразада йоаг'ла. Из ц'и цох тилла хиннай, Малхбоален фаьлгашкара турпал езаенна. Цо Нохч-Г'алг'лай пединститут яккхаяр. Филолог йолаш, болх баьб цо а. Из а 1997 шера кхелхай.

Ялхлаг'ла Iаддрохъим-Хъажа вар. Из й'аьххача хана (17 шера) болх беш хилар Наьсарерча №27 йолча училище. Т'аккха, к'еззига бизнес лелаяь, муфтията г'улакхашка хьожаш болх бир. Цул т'ехъаг'ла, Сипсой-Г'алий т'арча исламски института проректор хилар цох. Москве «Ислама байрахъ» яхача газета редактора болх бича, мехка столице шоаттеи к'ирани деношка г'алг'лай мотт хъехарг'бола ишкол хъаелл цо. Ала деза, г'алг'лай мотт а эрсий мотт а – шаккха дика ховш из хиннилга. Цкъа-дале, аз дукха дийшад «СелаIад» яхача берий журна-

ла лаьрх'ла бе-беча къамий фаьлгашта цо даь таржамаш. Шозлаг'ла-дале, дукха ха йоацаш, вовзача цъхан сага сона елар «Даим а Россеца» («Навекки с Россией») яха стихотворени. Из язъьяр а Iаддрохъим вар. Массехк шу да Iаддрохъим воаца.

Ворх'лаг'ла Iалихан ва. Цо Москвер инженерий-г'ишлонхой институт яккхай. Цигара онкологически Центр яьча монтажникашта керте лаьтгав из.

Мехкарех тахан цъха Мадина мара йисаяц. Из а хъехархо я. Мадина яхаш а болх беш а Маг'албика кхале я, цо Юахаргананькъан (маьра) тайпан ц'и лелаю. Салмана Мадина РФ г'лоръаьнна хъехархо я.

Цу дезалера хьаванна 17 саг хиннав, хъехархочун болх беш. Цар юкъара балха стаж 600 шу да. Цар, кхетам бенна, нийсача новкъа баьха кагирхой мел хиннаб дувца дезац аьнна хет сона.

Цъхан сагах дийна истори дар ала йиш яле, уж дешаш майрра ала йиш яр Озанаькъан Салманах. Цунна январ паччахъа зама, революци ялар, Граждански т'ом (1919 шера Наьсар-Керте лораеш деникинцашта духъала баьча т'ем т'ла хъоа човхабаь хиннаб цун, из баьхан долаш, воккха мел хул лергса дика доацаш вар Салман), Сийлахь-боккха Даьй-мехка т'ом, къам дохадар, Сибрера ц'адахкар. Цун в'ашаг'кхетараш хиннадар В. И. Ленина сесагаца Н. Крупскаяйца, Серго Орджоникидзе йоIаца Этереца, Гойгананькъан Сипсой Iаддал-Хьамидаца, Заьзгананькъан Идрисаца, Малсагананькъан Зоврбикаца, Бекананькъан Темботаци, иштта кхы д'ахо а. Т'ехъарвар геттара хьамсара хеташ, цунна «Бекананькъан Темботаци» яха байт язъьяр Салмана:

«Зоврбика сийг сегача,
Цунах йоккха сердал яьр,
Х'ара г'алг'лачун дегачу
Из сердал чукхачийчу
Вар из Тембот – хъехархо,
Г'алг'лай хьамсара дезалхо.
Зоврбика т'ехк кхеллача,
Цу т'ехка т'ла дулх диллар,
Сердалонна никъ биллача,
Из никъ наха бовзийтар,
Вар из Тембот – хъехархо,
Халкъа веза дезалхо.
Зоврбика лард еллача,
Цу ларда т'ла ц'ла хьалдаьр,
Керда йоазув цо кхеллача,
Наха хъехаш, доаржадаьр,
Вар из Тембот – хъехархо,
Сий деш лоарх'ла дезалхо.
Б'ашшерашка къайла яьлла
Метта хозне хъайийллар,
Эггара хьалха вай меттала
Стихаш язъе йолаяьр,
Вар из Тембот – хъехархо,
Къаьнаг'ла вола йоазанхо».

Озанаькъан ИсмаIала Салмана хьабена беркате никъ, цун къаьхьегам тайп-тайпарча паччахъалкхен совг'латашца белгалбаьккхабар. 1984 шера цунна еннайр «Нохч-Г'алг'лай АССР халкъа поэт» яха еза ц'и. 2000-ча шера «Карахдаьнна-рех» яха ордени «Волга» яха машени елар поэта Заьзгананькъан Мурада, иштта цунна еннайр «Къаьхьегаме сийле» яха майдилг, РСФСР а НГ'АССР а Лакхехарча Совета президиумий Сийлен грамоташ, кхыдараш.

Кхелхав Озанаькъан Салман 2002-ча шера лайчилла бетта 5 дийнахъа, ший 98 шу дизача хана. Д'авеллав Дошлакхий-Юрта.

14 ДИКАЧА НАХАХ

Ше хъаваьннача моттигах дог лазаш хилар

Ши шу хьалха, вахар хьадар цихезача Илманхочун, политически болхлочун Сейнарой Бексолтан

Гъзданаькъан Ахьмад

Эггара дикагъа йолча оамалех визза вар ала йиш йолаш ва тахан Бексолта. Росссе цихеза юрист вар из, юридически Илман доктора ции енна эггара хьалхара гъалгъа вар. Гъалгъай къаман паччахьалкхе меттаоттаеш, дукха къахьийгарех, хьалха лаьтгарех вар из. Чоагъа чоалхане, гъателла къахьега дезаш никъ бар из, бакъда Сейнарой Бексолта ше дъадоладаь хъама чоагъа бектокхаме дъахьош вар. Дуккха оагъонаш довзаш, хъаькъа-лах визза хиннача Бексолтас, шийна мел довзараш юкъе доладеш, га доахар ший мехка.

Эшача гъулакха кийча волаш, наха де новкъостал долаш, къама дог лазаш саг вар из. «Профессор, юридически Илмай доктор волаш хинна Сейнарой Бексолта эггара хьалхалаьттарчарна юкъе къахьегаш вар, гъалгъай къаман паччахьалкхе меттаоттаяр тлехьа. Ший къама дог лазаш, дукха хъама довзаш, цу накъ тла хьинаре къахьега ловш, саг вар из. Из вовзараш хиннараша чоагъа лоархлар из, кхетадора, боккъонца вола ший къаман во из волга. Цу хана лаьттарча халача хана, чоагъа лоархъаме дар из. 1989-ча шера гъалгъай къаман шоллагъа съезде, гъалгъай паччахьалкхе меттаоттаяр тлехьа йолча Оргкомитета доакъашхолла хержар из, йоккха юкъе ялалехь, цунна кулгал деш хилар из.

1991-ча шера гуйран шоллагъа бетта гъалгъай къаман совета кулгалде хержар Бексолта. Цу оагъоно чулоацар къаман паччахьалкхе меттаоттаярца дувзадена мел дола балхаш», - дийцар тхога цихезача журналиста Абаьданаькъан Хъавас. Уж ханаш дика дагаьолаш, из деррига дайна я Хъава. Бексолтанна ховра, моллагъа долча халача хаттара духъала жоп лаха, халадар аттача хьа даккха. Ше хъаваьнна моттиг чоагъа лоархлар, къаман гъулакха са ца кходеш, латтаргварех вар из. Дуккхача наха масал долаш ваьха саг вар из, цунгара Юмаде, хъаьца дукха дар. Ший къаман нах иразеча вахарга кхачар чоагъа лоархъаме дар цунна. Наха юкъе из лоархлар хилар а, цунца дувзадена дар. Шийна хетар, нийсадар дъаала вълла юхаозалуш саг вацар из. Нийсача хъаман тлехьалатташ, бакъдолчунга кхача герташ, къахьийга саг вар из. Ший эддийча оамалашца длагойтар цо, аьннача дош долаш, нийсхо лораеш дъачакхвалар эггара лоархъамега долга. Къаман бокъонаш меттаоттаяр тлехьа ше гъателла къахьегаргдарех волга дъахайтар цо масанешта. Иштта бола къаман гъулакха лаьтта къонгаш вай истореца бахаргба замашка, цар цераш йицъе бокъо яц вай. Цу

мугларерча нахах саг вар Сейнарой Бексолта. Галашка кхален чуйоагъаш хиннача Берашки яхача юрта ваьвар Бексолта 1938-ча шера бляьстан тлехьарча бетта 22-ча дийнахъа. Халача ханашка хилар цун берал, 1944-ча шера Сибре дахьийтача къаманца цу бляьхача, халача новкъа ваьлар из. Хийрача, шийлача мехка нийсбена, Павлодарерча Песчански оалаш хиннача совхозе дъадоладелар цар вахар. Моцалах, шелалах, лазарех дъава вахара денош дар уж. Халонаша кълалбита нах, лазараш хьалтгъадувлаш, хъара денна легар.

Бларгашта гуш; шерлуш, хьалдузаш латтар юхера кашамаш. Цу хийрача мехка висар из, деналах визза къонах хинна да воацаш, дегга боча хинна йиша, воша доацаш. Халонаша кер бикъабале а, дъаховаха везаш, духъаллатга везаш дар вахара хьал. Ше санна Даьхен йовхалах хьегача, цигарча деношка сатувсача нахаца дъахо ваха Юмалуш вар из. Деха лаьтта наьха дегаш, дарба доацаш дисадар. Дуккха ха яьлча, ше яздыча «Гъалгъай паччахьалкхе хьаоттаеш, къахьийга хала никъ» яхача книжка гъа яздергда цо: «Тхона, берашта, меладора Даьймекар лаьтта чутесса хий. Гъалгъаша шоашца Сибре Юденадар из лаьтта. Дъакхалхача наьха мерчен а Югъаьорцар из. Лазаро лаьцарашта а, из лаьтта чутессе хий лора. Чоагъа сатувсар наха шоай Даьхен лаьттанга, аренашка, цигарча фега. Геттара хала лазар хинна баьдараш а, Даьла къахетамца, меттабаькка, юха цъенахкхийтта моттигаш яр».

Песчанскера ишкол яьккха ваьннача Бексолтас кхетадора, ший дъахо хургбола вахара никъ юриспруденцеца хоттабена хургболга. Еригсоюз юриически институте дийшар цо. Тахан из я боккха лерхъам бола О. Е. Кутафи

на церах йола паччахьалкхен юридически университет. Цигара дъаболабелар цун къахьегама никъ. 1963-ча шера Павлодарерча кълалах хъамаш арехецача заводе юрисконсулт волаш болх беш хилар из. Цу моттигах шоллагъа ца хинна, хьинаре къахьийгар цо. Дукха толамаш даьхар цу балха гъа, 1970-ча шера дика къахьегарах луш йола майдилг елар цунна. Цу шера яьккхар цо Москвера Еригсоюз Илман-тохкама институте советски бокъонех йола аспирантура. Цунна кулгал деш вар тема доакъашхо хинна, цихеза Илманхо, профессор Садиков Олег.

Дуккхача хъаман тлехьа Бексолтанна накъаваьнна, балхацара лоархъамедараш цунна хьийха саг вар из. Ше Юмадаьчох пайда эцаш, Павлодарерча индустриальни институте экономика йолча кафедре Илманпедагогически болх беш къахьега волавелар Бексолта. Камарша дог долча цунна ловра, шийна ховр, Юмадаьр къонабарашта дъадала. Илман балха гъа дикка гаьнаваьнна, дуккханешта пайда луш, болхло хилар цох. Лакха начъал дола юрист хилар совгъа, кердача новкъа баьннарашта дикка хьехархо вар из. Цун институтера лекцеш чоагъа лоархъам болаш, масане боарам боаца пайда эцаш яр. Илман конференцешка, семинарешка дакъа лоацаш, ший Илман балхаш довзийташ, къахьегар цо. Павлодарерча парте обкома чоагъа лоархлар саг вар Бексолта.

1978-ча шера цигарча мехкдаьттан завода экономика хьал тоаде дезача хана, ший говзалца дика вовзаш вола Бексолта хьожавир цига кулгалхочун глонча волаш болх бе. Экономика хьалаца дувзаденаш тоадеш къахьийгар цо. Хан хъахьекхар, из моттиг цо йоагъаш хъалаьцалга. Дика къахьегарах, завода хьал, хоалуш,

меттадера. Ши шу даьлча, цу завода кулгалде аьлар цунга, бакъда Бексолтас хьатгъаьцанзар из дош. Даьхенга сатувсаш хинна дог Кавказагахъа герташ дар. Ший мехкаваьнна, къахьега волавелар из.

1981-ча шера Шолжа-Гъалий гларча мехкдаьттан институте болх бе волавелар юрист. Советски бокъонех бола оагъув хьехаш вар из институте. Доцент, профессор хинна Бексолта чоагъа везавелар хьехархешта, студенташта. Хъара студента дог довзаш, кхетадергдолча тайпара хъама хьалхадаккха говзал яр цун. Цо хьийхараша тахан доккхача дешашца дагалуьц из. Ший никъ безаро, къахьега ловш хиларо тоадир цун вахара гъулакх.

1989-ча шера докторски дисертаци йовзийтача, советски бокъонашка лакха лерхъам бола говзанча хилар цох. Къонабарашта длагойтар цо, къахьегаро саг мел гаьнавоаккх. Шолжа-Гъалий гларча Ленина ции лелаеца кхале, къаман судхо вир цох. Цунна уллув лийнараша тахан а дувц, нахаца мел атта, сиха мотт корабоагъаш, моллагъа дола хъама нийседе хъаькъал дъакхоачаш, цо къахьийгар. Лакха мах оттабора цун начъала. КПСС Нохч-Гъалгъай обкома бюрос НГПАССР юстице кулгалхо вир цох. Йоккха юкъе ялалехь, елар цунна «Нохч-Гъалгъай АССР цихеза юрист» яха лоархъаме ции. Гъалгъай Республика оттаяр тлехьа, къахьийгарех ва из саг. Дукха вай къаман нах длабийрзаб Даьла кхеле цу денга сатувсаш, из ди бларга ца гуш. Къаман оагъув хьаллацара тлехьа, ший вахаре мел дола хъама дъалургдарех вар из. Цу деналах визза хиннача сагах лаьца, кхы а дуккхача шерашка дувцаргда вай мехка. Сий долаш хиларах, къаман исторе ваха висав Бексолта. Шийдараш санна лерхъамаш дола нах уллувбаьха, къахьийгар цо.

1991-ча шера гуйран шоллагъа бетта 6-ча, 7-ча деношка Шолжа-Гъалий гъа длаьйхьача гъалгъай къаман съезде, кергтера доклад ешаш, хилар из. Росссе вице-президент хиннача Руцкой Александра дакъа лоацаш хиннача кхетаче цо дийцар, гъалгъай къаман паччахьалкхе меттаоттаяр тлехьа ше кулгал деча оргкомитета тлехьарча шин шера длаьйхьача балхаш. Ший къамаьла юкъе дийцар цо: «Тхоай къама бола тешам боабе йиш ярех дац тхо! Доккха вошал лаьца, гъо деш болча нохчашта, иштта кхьийолча моттигашта баркал оал оаха. Парламентски накъ тла давна, нийсхо оттае герташ да тхо. Тахан цъаьцабараша фуннагъа дувце а, гъалгъай лаьттараш, гъалгъай къаман бокъонаш парламентски оаглонга гъола мара меттаотталургъаьц. Нохч-Гъалгъай республика хьаллоацаш, длабаьха безаш чоалхане болх ба ер».

Гъалгъай къаман сийдола историхинна, баха бисабцунэздий къонахий Джабагъанаькъан Висан-Гири, Заьзганаькъан Идрис, Гъзданаькъан Ахьмад, Базорканаькъан Идрис, Кхоартой Жабраил. Царна юктерча цъаьцабараша доккха дакъа лаьцад, къам юха мехкадаккхара тлехьа. Гъалгъай Къаман Совете

та хьалхалатта хержар Бексолта кхоалагча съезда доакъашхоша. Духьаллабгача халонашца кьувсаш, 1991-ча шера гуйран тлехьарча бетта 30-ча дийнахьа, Россена юкье Паллгйай Республика хилийтара тлехьа йола Паллгйай кьаман референдум дйайихьар цо. 1992-ча шера президент хиннача Ельцин Бориса парламента тлдиллар, Паллгйай Республика Россена юкье хилийтара гьулакхага хьажа, аьнна.

1992-ча шера, ахан шоллагча бетта 4-ча дийнахьа арадаьлар РФ Лакхехьарча Совета Паллгйай Республика Россена юкье чулоаш дола закон. Ше хьатгайица хинна декхараш дйиза кхоачашдаь, 1992-ча шера Илман, хьехархочун оаглон балха тла дйагъавахар из юха. Тюменерча мехкдаьттан-газа паччахьалкхен университетте болх беш хилар Бексолта. 1995-ча шера РФ президента соцамца, Росселакхерча арбитражни суда судхо вир Бексолтах. 2008-ча шерга кхаччалца, из болх беш хьавера из. Хиланза варгвоаца болхло волаш кьахьегаш хилар вай мехкахо. Балхарча новкьосташа члоагла лоархлаш, цо аьнна хьаллоаш, саг вар из. Члоагла лоархлаш вар из мехкал арахьа а. Канаде, Франце, Итале, Гибухерча Африкански республике ихар из. Лакхерча Арбитражни суде кьахьегаш дукха толамаш даьхар цо.

2007-ча шера «РФ Цихеза юрист» яха сийдола ци елар цунна. Илман болхлой кийчбеш, кандидатски, докторски балхаш яз деш, дукха кьахьегар цо. Илман пхе кандидата, лакха толамаш доаш, чакхдаьхар шоай диссертацией балхаш, цо кулгал а деш. Россерча Илман вахаре доккха дакьа лаьда саг ва Бексолта. О.Н. Садикова редакце арахийгача РФ наьха бокьонех долча книжкан юкье дакьа лоаш хилар из, хьинаре кьахьегаш. Берригача мехкарча студенташа леладеш, боккха лерхам болаш книжка да из тахан. Москверча, Санкт-Петербургерча институшка леладеча книжкаш тла хьехаву вай мехкахо, воккха Илман болхло санна.

Наьха бокьонех дар отта деш, юридически оаглон тла цо хьийга кьа дувца этгача, из махи хами баь ца валлал да. Цихезача Росселан хочун, Кьилбаседа Кавказа политически болхлочун вахара никь хьадар, 2022-ча шера лан шоллагча бетта 31-ча дийнахьа. Кьаман вахаре боккха эшам бар иштта вола саг дьавалар. Вай дегашта цлаккха а йицлургьац цун ци. Цо хьабена кьахьегаман никь бовза декхарийла ба вай кхувш латтараш. Сий долаш, яхь йолаш, денал долаш ваьха чакхьаьлар Сейнарой Бексолта. Цун вахара никь тахан дуккхашта масал да.

1200 сом даьккхача хьонках, тахан 900 сом доаккх

Султиганькьан Йоакьап

Хьонк дукха безараш клезига бац вай мехка. Юхьанца цун мах лакха лаьттабале а, хланз клезига йолохлуш латт. Из хоам бер ва «Сердало» газета корреспондент.

«Эггара хьалха хьабанна хьонк маьха база хул. Ценбаьча хьонка мах 1100 сома тла, 1200 сома тла латтар; ценбанза болча хьонка мах 450 сом бар.

Таханарча дийнахьа мах лохбеннаб. Ценбаь хьонк эца йиш я 900, 950 сомах, хлаьта маьчеш йоаккар-м тахан а 450 сома тла латт», - йоак тхогарча хоам.

Хьонк массахана дарбане лоархлаш хиннаб, вай мехкахошта геггара члоагла хоза хегача даарех а ба.

Хлаьта хьонка маьчеш эхьа, царех хьабь берхла барчача шера тайп-тайпарча даарех бетташ, буаш латташ хул дуккхабарий истола тла.

Гажарий-Юртарча хьунагла длаеглача гаьнашка хьежар

Султиганькьан Йоакьап

Укх деношка, «Хьун боахам» оалача ГКУ болхлой хьежар Гажарий-Юртарча хьунга. Из болх длабахьара бахьан дар, хьун таронаш йовзар а уж лораяр а, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Паллгйай Республикан хьун боахаме.

«Массанахьа чакхбаьначул тлехьагла, цу юкье кхоачамбоацараш нийсденнадац. Хьунашка цу тайпара беш бола болх длахо а длаьоргболаш ба», - аьлар мехка лалама министр-

стве.

Боахама болхлоша белгалдир, нагахьа санна бокьонах доаш хьу а клотаргаш а тедаш йола моттиг нийслоя, цу наха доккха гюд тохаргхилар.

Из гюд хургда 3 эзар сомагара 4 эзар сомага кхаччалца, хлаьта лаьдала балха тла барашта - 20 эзар сомагара 40 эзар сомага кхаччалца, юридически наха - 200 эзар сомагара 300 эзар сомага кхаччалца.

Иштта дийцар, республикан экологически таронаш совьяхара хьу ца хилча яргйоацилга, из лораяр эзаш йолга.

ПАЛЛГЙАЙ РЕСПУБЛИКАН ЗАКОН

Паллгйай Республикан паччахьалкхен держашка а паччахьалкхен граждански гьулакхаш тла а болча наха, ахчанца кхоачо елга совдаккхара хьакьехьа

Танийцад

Паллгйай Республикан

Халкьа Гулламо

2024 шера наджгоанцхой бетта 25 ди

Статья 1

Паллгйай Республикан паччахьалкхен держашка а паччахьалкхен граждански гьулакхаш тла а болча наха ахчанца кхоачо елга совдаккхалда, 2024 шера наджгоанцхой бетта 1 дийнахьа денз 1,055-за цар длаьаьгача Паллгйай Республикан паччахьалкхен держашка а паччахьалкхен граждански гьулакхаш тла а болча наха ахчанца кхоачо ярах долча», 2007 шера саккура бетта 28 дийнахьарча, №6-РЗ йолча Паллгйай Республикан Законо отта ма дарра».

Статья 2

Ер Закон низаца члоагденна болх бе долалу, ер лаьрххла кепе тега арадаьнача

дийнахьа денз.

Паллгйай Республикан

Мехкада

г. Магас

2024 шера наджгоанцхой бетта 30 ди № 1-РЗ

ПАЛЛГЙАЙ РЕСПУБЛИКАН ЗАКОН

«Организацией рузкьах йолча йоалах долча» Паллгйай Республикан Закона 5 статьяна, хувцамаш юкьедаьхара хьакьехьа

Танийцад

Паллгйай Республикан

Халкьа Гулламо

2024 шера наджгоанцхой бетта 25 ди

Статья 1

«Организацией рузкьах йолча йоалах долча», 2003 шера лайчилла бетта 24 дийнахьарча, №59-РЗ йолча Паллгйай Республикан Закона (газет «Паллгйайче», 2003 шера лайчилла бетта 29 ди; 2005 шера саккура бетта 12 ди, бекарга бетта 21 ди; 2006 шера наджгоанцхой бетта 21 ди, бекарга бетта 6 ди; газет «Сердало», 2007 шера бекарга бетта 26 ди; 2010 шера бекарга бетта 1 ди, климарса бетта 10 ди; газет «Паллгйайче», 2012 шера ардара бетта 20 ди; 2014 шера саккура бетта 6 ди, ардара бетта 30 ди; Официальни бокьон хоама интернет-портал (www.pravo.gov.ru), 2015 шера климарса

бетта 1 ди; 2016 шера оаглой бетта 20 ди; 2017 шера ардара бетта 31 ди; интернет-газет «Паллгйайче» (www.gazetaingush.ru), 2020 шера аьтинга бетта 30 ди, 2021 шера аьтинга бетта 2 ди; Официальни бокьон хоама интернет-портал (www.pravo.gov.ru), 2022 шера климарса бетта 15 ди; интернет-газет «Паллгйайче» (www.gazetaingush.ru), 2023 шера бекарга бетта 27 ди; ардара бетта 10 ди; Официальни бокьон хоама интернет-портал (www.pravo.gov.ru), 2023 шера лайчилла бетта 10 ди) 5 статьяна хувцамаш юкьехьа, юбелгалбаь чулоацам болча даькьанна тлагохар а деш:

«Йоал яла ца эзаш, 3 (кхьа) шера мукьа ют Паллгйай Республикере нах бахача моттигашка кхьа тла газ йиллар длаходахьара кьахьегаш, газ дла-хьа нийсьяра а газгах пайда эцара а йола, керда хьалгьаь моттигаш, иштта газача кхоачо яра программанна юкьейихьа инвестиционни объекташ, 2021 - 2025 шерга кхаччалца йолча хана юкьа».

Статья 2

Ер Закон низаца члоагденна болх бе долалу, укхунна лаьрххла кепе тега дийнахьа денз, пайда эц организацией рузкьах йоал яккхарца бувзам болча, бокьон юкьмоттигашка, 2023 - 2025 шерашкарча йоал йоаккхача хан юкьа.

Паллгйай Республикан

Мехкада

г. Магас

2024 шера наджгоанцхой бетта 31 ди № 2-РЗ

Келаматанькьан М. М.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГКУ «Общественная газета «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84. Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 31 января 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов. Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Блашшерен толам

Блаш шу дуз Долакха-Юртара керттера юкъярча дешара ишкол яь

Газданаькъан Ахмад

Долакха-Юртарча керттерча юкъярча дешара ишколо, доаккхал а деш, дездерда карарча шера ший блаш шу дузаш хилар. Клезига халонаш кхъача цунга, цо болх беча ухк блаш шера, бакъда массахана моттигерча бахархоста хъехам балара дика моттиг хиннай из. Из дешара моттиг хъайийллар 1924-ча шера. Цу хана, Долакха-Юртарча ишколе, ялх шера деша йиш йолаш клянкш мара бацар. Ха дла мел йода ишкол хувцаелар, цо ший налараш хъайийллар йишгашта лаьрхла а, цар таро хилар цига деша баха.

«Цу ишкола сийдола боккха толам ба: цига дийша арабанаараш дукхача лакхарча дешара моттигашка дийша баьннаб, наха бовзаш а, безаш а, хъакъал долаш а нах хилар царех. Долакха-Юртарча ишколе дийшача дукхача наьха цераш хезар Сийлахь-боккхача Даймехка тлом латтача хана. Ишколо доккхал ду ший дешархоех санна, хъехар-

хоех а. Сибрера нах цабаьккхачул тлехьагла, цу ишколе юха а дикача хъехархой коллектив вшагкхийтар. Уж бар цихеза хъехархой, дешара гулакх дика довзаш бола Юахарганаькъан Иалихана Султан, Зайтанаькъан Рамазана Иийса, Зайтанаькъан Ахмада Муса, Гатенаькъан Дзифара Заира, иштта кхы дуккхачараш а», - аьлар «Сердало» газетага Галглайчен дешара, Илма министерстве.

Шерагара шу массаза доал, Долакха-Юртара ишкола деглайоагаш яр, цу чу совйолаш йоаглар классаш, Юмаеш йола урокаш. Ханз ухк сахъате из Галглайче дикагла йола ишкола лоархаш я, цо дикал лакха йола кхетам лу ший дешархоста.

Блаш шу ха - из я даь даьнначунна мах оттабара йола ха. Даь даьнначунна чаккхе яра, ишкола деглайоалайра даьр кьоастадара, длаяха ха дагайохар, хиннар дагадохара йола ха я из. Иштта цо таро лу длахо а толамаш даха, кердадараш юкьеодоаладе, лакха дикал йола дешар лалашде, вай ноахала из дладала.

Теркал ца дича даргдоаца кхоачамбоацараш юкье нийслуш а ха енаяр, Долакха-Юртарча ишколе. Ди тлехьагла совбоалаш боаглар цига деша безам бараш, хлаьта уж массаза таро йолаш бацар цига деша, хлана аьлча моттигаш тоьаш яцар. Цудухъа из кхоачамбоацар юстардаккхара йола ха а хъаьттаяр.

1943 шера ишкола кулгалхоша лаьрхлар, юхъанцара классаш юртара хъужаре чуйолча моттиге длаяьха, дешархоста моттигаш дукхача хургйолаш. Цу тайпара дукхача берий таро хилар шоаш бахача юрта деша баха, цох боккха толам а хилар царна.

«Ишкола хъаьчул тлехьагла, дукха кулгалхой хувцабеннаб цига. Тайп-тайпарча ханашка цига кулгал деш хиннаб Озанаькъан Хоасбота Мухьмад, Дахкилганаькъан Блазе Мухьар, Далганаькъан Аси-Хъажий Дрес, Оздой Къардаша Мухьмад, Юахарганаькъан Сандрой Султан, Дударанаькъан Батгала Урусхан, Янданаькъан Мухьмада Мухарбик, Марзенаькъан Анатоле Иалихан, Аькхенаькъан Ювна-

за Мурад, Шакренаькъан Османа Раиса, Элмарзанаькъан Азматгире Иийса, Коазой Хангире Аза, Шовхаланаькъан Заьуди-на Лейла, Тонганаькъан Ахмада Фона. Ханз ухк сахъате блаш шу доалача ишкола кулгал деш я Шовхаланаькъан Мухьмад-Башира Имана», - аьлар Галглайчен дешара министерстве.

2022 шера, къаьнагчарех цаг йолча Долакха-Юртарча ишкол ценхашта тоайир. Цига деша дагача берашта дола хъалаш вшагидохкаш, хоза кулг тега, сийрдаьккхар из, цунга хъажжа хъехархоста йола таронаш а аттача яьлар.

Керттердар да цу юкье, берашта даар кийчдеш йола моттиг таханарча дено дладеххача беса тоаяь, кийчъя хилар, берий таро хилар сийрдача, ценача моттиге длайха даар даа. Таханарча дийнаьха, цу дешара урхаллене 13 класс я, юкьера хъаййчаца цига дешаш да 270 бер, цо тешал ду из ишкол мехка дикагчарех лоархаш хилара.

Долакха-Юртара ишкол длахо а, хъалхарчарех йолаш, болх беш я. Республикан кхийолча ишколашга юкье ше йолча хъалхарча мугларе йолаш, берашта кхетам бала лаьрхла а я.

Гаьнара баьхкача студентий хъалхара Ia

Галглайчен Магасе «Iан салоIам» яха фестиваль длайихьар

Гаьгенаькъан Мартина

Галглайче хъалкхийнача хIара сага дика бовзаш ба Iан заман чам. Массавар а цъхан хана лай мажаргех лайзав вайх. МалагIа ва, дика соалозаца хохкавенначул тлехьагIа, цийенна мераж йолаш, шелденна кулгаш, когаш а долаш чудаихар?! Уж вайна юкье хиннаб, боацаш хургбац дIахо.

Вайна дика ховш да, шелал яхилга фуд. Бакъда вай яйза даргдац сигален къайленаш, цун седкый мо мара. Малхболален Азе ба математикан мохк - Инди. Галглайчен паччахьалкхен университетте дешаш ва цигара 200 совгIа студент. Берригаш а цу мехкара ба уж. Шоай оамал йолаш, вахара хьисап долаш, Iалама хъалаш шоай тайпара тIаьцаш нах ба уж.

«Iан салоIам» яха фести-

валь дIахьош яр «Магас-Шахьара спорта, туризман, культуран Центре». Цига дакъа лоацаш хилар, дIадаха шу чакхдоалаш, гаьнара вайцига баькка студенташ, уж 27 вар. Царех цъабарашга хъалхара гуш дарлоа, цунга хъежжа Iан замах дIахьош долча спорта ловзарех а царна хIама хацар. Царех цъанне Чаубей Маниша йоахар, ше эггара хъалха лувжаш тIа эттача хана ше кхерар

цIаккха а дицлургдац шийна.

«Цъха ха яьлча, из хъал дикача оагIорахъа хувцаделар, цул тлехьагIа, айса деш дар фуд а ховш, геттара чам чубелар са. МоллагIа дола хIама, хъалхара Юмадеш хилча, хала да, бакъда котваларо гIадвуг тлехьагIа», - йоах Маниша. Уйла ел оаш, цъаволча сага шелалах ша хулаш хиларах тамаш яц, хлаьта кхыча дунен йистерта венача сага из кхыметтел фуй а хац. Инди яха мохк блайха бале а, цун бахархой кхераш бац шелалах. Доакъашхошта декхар деннадар соалозаш, лувжаш хаька, лай мажаргех ловза, муш озабеча шоай низ гIортабе. Цар, кхы дукха уйла ца еш, лаьрхлар шоашта денна декхар кхоачашде а цу тлехъа шоашта фу карагIдоал хъажа а. Пхьарчанаькъан Мухьмада церагIа стадион хъалйзар дакъа лоацаш хиннараша а иштта хъажа баьккараша а. Из салоIаме фестиваль дIахьош мел йолча хана, хъехархоша новкъостал а дир царна. Хъе-

хамчаша, хIаранеца дагабувлаш, хъалхадоккхар де дезар, говзал йоаца кагирхой нийсача наькъ тIа боахаш.

Цу къовсаме «Атхарва» яхача команда боарза совгIат даьккхар, хлаьта «Манисо» шоллагIа моттиг яьккхар, керттера совгIат «Анкуль» яхача командага кхъаьчар. Царна кхъаннена а совгIаташ делар ЦКСИТ кулгалхочо Кьоастой ИбрахIима. ИнГУ студенташ гIадбигар шоашта, баркал оалаш, совгIаташ даларо, кхыдола каьхаташ а дар цу юкье, уж деннараш бар фестиваль вшагIгеллараш.

Магас шахьара спорта, туризман, культуран Центра болх-лоша кхы а цу тайпара керда яхъаш дIахьоргъа, цу юкье дакъа лоацаш хургба вайцига гаьнарча мехкара баькка хъаьший а. Хъежаргда вай царга.

Керда вIайшй бовзараш долаш, дика гулакхаш дIа-юха эцаш, дIаху Индера баьккача студенташа Галглайчен столицера Iан заман мукъа денош.

Гобъявления

Утерянный диплом ДВС 0549635, выданный Институтом экономики и правоведения г. Назрани в 2000 г. на имя Берсановой Джерейдат Яхьяевны, считать недействительным.

Утерянный диплом 110604 №0010512, выданный ГБПОУ «Колледж сервиса и быта» в 2020 г. на имя Гайсанова Тимур Батыровича, считать недействительным.

Минсельхоз Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды:

1.Земельный участок кадастровым номером 06:04:0000006:753 общей площадью 90000 кв.м., Республика Ингушетия, р-н. Назрановский, с.п. Али-Юрт, в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

Граждане и (или) крестьянские (фермерские) хозяйства, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней со дня опу-

бликования извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка возможно в будние дни с 09:00 до 18:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8, контактный теле-

фон: 8(8732) 22-60-26.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 02.02.2024 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 04.03.2024 г.